

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**KONKURENČNO PRESTRUKTURIRANJE POŠTE SLOVENIJE, D.O.O V
SKLADU S PREDPISI EVROPSKE UNIJE**

Ljubljana, oktober 2001

ALENKA ŽEBRE

IZJAVA

Študent/ka _____ izjavljam, da sem avtor/ica tega diplomskega dela, ki sem ga napisal/a pod mentorstvom _____ in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetni domači strani.

V Ljubljani, dne _____.

Podpis:

KAZALO

1. UVOD	1
2. ZGODOVINA POŠTNE DEJAVNOSTI	2
3. SVETOVNA POŠTNA ZVEZA	3
3.1. Organiziranost Svetovne poštne zveze	4
3.1.1. Mednarodna pisarna	4
3.1.2. Svetovna poštna skupščina	4
3.1.3. Administrativni svet	4
3.1.4. Svet za poštno poslovanje	5
3.2. Članstvo v Svetovni poštni zvezi	5
3.3. Finance	5
3.4. Sodelovanje Svetovne poštne zveze z drugimi organizacijami	5
3.5. Nekateri projekti in aktivnosti Svetovne poštne zveze	6
3.5.1. Tehnično sodelovanje	6
3.5.2. Kvaliteta storitev	7
3.5.3. Tehnologija	7
3.6. Poštne storitve in Svetovna poštna zveza danes	8
4. OBSEG POŠTNEGA PROMETA	9
4.1. Domači pisemski promet	9
4.2. Mednarodni pisemski promet	9
5. EVROPSKA ZAKONODAJA NA PODROČJU POŠTNIH STORITEV	10
5.1. Okoliščine in razlogi za sprejem poštne smernice	10
5.2. Vsebina poštne smernice	12
5.2.1. Določila v zvezi s posameznimi vrstami poštних storitev	12
5.2.1.1. Univerzalne storitve	12
5.2.1.2. Rezervirane storitve	13
5.2.1.3. Nerezervirane storitve	14
5.2.2. Cene	14
5.2.3. Vodenje računovodskih izkazov	15
5.2.4. Kvaliteta storitev	15
5.2.5. Harmonizacija tehničnih standardov	16
5.2.6. Nacionalni regulatorni organ	16
5.3. Veljavnost smernice	16
6. NADALJNJA LIBERALIZACIJA POŠTNEGA TRGA	16
6.1. Trenutna stopnja konkurence na trgu poštних storitev	16
6.2. Predlog Evropske Komisije za nadaljnjo liberalizacijo poštne trga	18
7. POŠTNA DEJAVNOST V SLOVENIJI	18

7.1. Ustanovitev Pošte Slovenije	18
7.2. Zakon o Pošti Slovenije	21
7.2.1. Razlogi za sprejem zakona	21
7.2.2. Finančne posledice oz. cilji zakona	21
7.2.3. Vsebina zakona	22
7.3. Dejavnost Pošte Slovenije	23
7.4. Notranja organiziranost Pošte Slovenije	23
7.5. Slovensko poštno omrežje	25
7.5.1. Gostota poštne omrežja	25
7.5.2. Pogostost dostave	26
7.5.3. Število sprejetih pošilk	27
7.6. Storitve	28
7.6.1. Javne poštne storitve	29
7.6.1.1. Navadne pošiljke	29
7.6.1.2. Knjižene pošiljke	30
7.6.1.3. Posebne poštne storitve	31
7.6.1.4. Dopolnilne in druge poštne storitve	31
7.6.1.5. Mednarodne poštne storitve	31
7.6.2. Denarne storitve	32
7.6.2.1. Denarne storitve v domačem prometu	32
7.6.2.2. Denarne storitve v mednarodnem prometu	33
7.7. Poslovanje Pošte Slovenije	33
7.7.1. Poštni prihodki	33
7.7.2. Poslovni izid	34
7.7.3. Izbrani kazalci poslovanja	35
7.8. Konkurenca Pošte Slovenije	36
7.8.1. Business Express	36
7.8.2. City Express	37
7.8.3. M-Ekspres	37
7.8.4. Slovenske železnice	38
7.8.5. DHL	38
7.8.6. UPS	39
7.8.7. TNT	39
7.8.8. Door-To-Door	39
7.9. Cene	39
8. SKLEP	40
LITERATURA	41
VIRI	42

1. UVOD

Živimo v dobi, v kateri so prave informacije ob pravem času in na pravem mestu ključ do uspeha. Poštna in telekomunikacijska dejavnost sta bili od nekdaj tesno povezani, opravljalo ju je celo isto podjetje. Danes pa so se potrebe uporabnikov glede prenosa informacij že tako poglobile in – predvsem na osnovi razvoja informacijske tehnologije – razširile, da se je pojavila potreba po ločitvi obeh dejavnosti. Ta je nujna ne samo zaradi nevzdržnega stanja v primeru povezanosti poštne in telekomunikacijske dejavnosti, ampak tudi in predvsem zaradi možnosti, ki jih ponuja. Treba je priznati, da ločitev predstavlja rešitev predvsem za telekomunikacijska podjetja, ki si od nje lahko obetajo hitrejši razvoj. Počasna poštna dejavnost pa ostaja zadaj in se za razliko od telekomunikacij trudi obdržati svoj pomen za družbo. Mnoge izmed tradicionalnih poštnih storitev namreč nadomeščajo sodobne telekomunikacijske storitve; lep primer je opuščanje tradicionalne komunikacije preko pisem in vedno širša uporaba elektronske pošte. Medtem ko podjetja na področju telekomunikacij hitijo z uvajanjem novih in novih storitev v svojo ponudbo, vlagajo poštna podjetja napore v obstoječe storitve na eni strani in v povezovanje z drugimi, predvsem bančnimi posli na drugi strani in si na ta način poskušajo zagotoviti svoj obstoj.

Diplomsko delo začnem s kratkim orisom razvoja poštne dejavnosti v drugem poglavju. V njem opišem začetne oblike prenosa sporočil, način plačevanja poštnine, pojav prve znamke in začetke mednarodnega povezovanja na področju poštne dejavnosti, ki so v končni fazi privedli do nastanka Svetovne poštne zveze.

V tretjem poglavju podrobneje predstavim Svetovno poštno zvezo z vsemi njenimi telesi ter njene glavne aktivnosti, poleg tega pa tudi pogoje za članstvo, sistem financiranja njene dejavnosti in njeno sodelovanje z drugimi mednarodnimi organizacijami.

V četrtem poglavju kratko podam informacijo o obsegu pisemskega prometa v svetovnem merilu, iz katerega je razvidno, kolikšen je poštni promet v posameznih skupinah držav glede na njihovo razvitost.

Vsebinsko petega poglavja je predstavitev smernice Evropske unije za področje poštnih storitev in razlogi za njen sprejem. V tem okviru opredelim tudi pojme, kot so univerzalne, rezervirane in nerezervirane storitve.

V šestem poglavju predstavim trenutno stanje na področju poštnih storitev v državah Evropske unije, in sicer z vidika, v kolikšni meri države upoštevajo določila poštne smernice, in nato še vsebino predloga Evropske komisije za nadaljnjo liberalizacijo poštne trga.

Obsežno sedmo poglavje začnem s krajšim pregledom poštne dejavnosti v Sloveniji v obdobju zadnjih deset let, sledi pa podrobna predstavitev vsebine sicer zelo kratkega Zakona o Pošti Slovenije. V nadaljevanju predstavim dejavnost in notranjo organiziranost Pošte Slovenije ter stanje slovenskega poštnega omrežja. Podrobno opišem storitve, ki jih opravlja Pošta Slovenije, naštejemo podjetja, ki na področju hitre dostave pomenijo močno konkurenco Pošti Slovenije ter navedem nekaj osnovnih informacij, ki pričajo o uspešnosti poslovanja slovenske pošte. Na koncu opišem tudi način določanja cen poštne storitve.

V zaključku povzemam glavne ugotovitve glede pošte v Sloveniji, in sicer primerjalno glede na države Evropske unije oziroma glede na zahteve, ki izhajajo iz evropske smernice, pa tudi glede na stanje poštne dejavnosti pred spremembami, do katerih je prišlo z letom 1995.

2. ZGODOVINA POŠTNE DEJAVNOSTI

Po podatkih Svetovne poštne zveze, objavljenih na internetu (About the UPU, History, 2000), je bil prvi znani poštni dokument najden v Egiptu in je iz leta 255 pred našim štetjem. Vendar pa so skoraj na vseh celinah poštne storitve obstajale že pred tem v obliki kurirjev oziroma slov, ki so služili kraljem in cesarjem. Kasneje so verske institucije in univerze razvile svoj sistem dostave sporočil kot način izmenjave sporočil in informacij. Relejne postaje so bile postavljene ob kurirskih poteh, da bi tako pospešili dostavo na dolge razdalje. Sčasoma je bilo tudi posameznikom dovoljeno uporabljati sle, da bi komunicirali med seboj. V teh zgodnjih poštnih sistemih so bile poštnine izračunane na osnovi tipa in velikosti pošiljke ter dolžine poti, plačal pa je navadno naslovnik in ne pošiljatelj.

Prvi mednarodni poštni sporazum je bil podpisan šele v 17. stoletju. Vseboval je bilateralne dogovore, ki so urejali prenos pošte v nekaj evropskih državah. Dve stoletji kasneje je postala mreža bilateralnih sporazumov med državami tako kompleksna (države so uporabljale različne poštnine, enote mere in valute), da je začela ovirati hitro razvijajočo se trgovino. Hitro se je bližal trenutek, ko je bilo treba v mednarodne poštne storitve vnesti red in poenostavitve.

Proces se je začel z nacionalnimi poštnimi reformami. Verjetno najpomembnejša se je zgodila v Angliji leta 1840 pod vodstvom Rowlanda Hilla. Pisma so morala biti plačana vnaprej; cena v domačem prometu je bila enotna (en peni) za vsa pisma z določeno težo, ne glede na razdaljo. Prva znamka na svetu, "Penny Black", je bila torej uvedena kot dokaz za plačilo poštne.

Na pobudo ameriškega poštne predstojnika, generala Montgomeryja Blaira, je leta 1863 v Parizu potekala konferenca, katere namen je bil nadaljevati proces poštne reforme na mednarodni ravni. Konference so se udeležili delegati iz 15 evropskih in ameriških držav, ki so določili več splošnih načel, ki naj bi se upoštevala pri sklepanju vzajemnih sporazumov. Vendar je bil obseg odločitev in konference omejen.

Nadaljnji poskusi izboljšanja mednarodnih poštne storitev na osnovi bilateralnih sporazumov v 2. polovici 60-ih let 18. stoletja niso dohajali hitrega tehnološkega, ekonomskega, trgovskega in kulturnega razvoja. Za standardizacijo in poenostavitev mednarodnih poštne storitev je moral biti oblikovan kolektivni sporazum, ki je povezoval vse sodelujoče države. Heinrich von Stephan, visok poštne uradnik iz severne nemške konfederacije, ki je v svoji državi že zaključil uspešno poštne reformo, je izdelal načrt za mednarodno poštne zvezo. Na njegov predlog je švicarska vlada 15. septembra 1874 v Bernu sklicala konferenco, ki so se je udeležili predstavniki 22 držav. Glavne ideje iz von Stephanovega načrta so bile vključene v sporazum in 9. oktobra (to je dan, ki se dandanes povsod po svetu praznuje kot svetovni dan pošte) je bila podpisana Bernska pogodba (the Treaty of Berne), s katero je bila ustanovljena Splošna poštne zveza (General Postal Union).

V naslednjih treh letih je članstvo v Splošni poštne zvezi tako hitro raslo, da je bilo leta 1878 ime Splošna poštne zveza spremenjeno v Svetovna poštne zveza (Universal Postal Union).

Bernska pogodba iz leta 1874 je uspešno poenotila zmedo na področju mednarodnih poštne storitev in regulacije v eno samo poštne območje za recipročno izmenjavo pisem. Število možnih poštne med 22 državami, ki so se zbrale v Bernu, je bilo zmanjšano s 1200 na eno samo ceno. Na tem območju je bilo tudi zagotovljeno načelo svobode pretoka pisem. Ovire in meje, ki so dotlej zadrževale prost pretok in rast mednarodne pošte, so bile končno odstranjene.

3. SVETOVNA POŠTNA ZVEZA

Od 1. julija 1948 je Svetovna poštne zveza s sedežem v Bernu specializirana institucija Združenih narodov. Poštne storitve njenih 189 članic tvorijo največjo fizično distribucijsko mrežo na svetu. Svetovna poštne zveza zaposluje okrog 6,2 milijona ljudi v več kot 700.000 poštah po vsem svetu. Letno obdelajo približno 430 milijard pisem, tiskovin in paketov v domačem prometu in skoraj 10 milijard pisem, tiskovin in paketov v mednarodnem prometu (About the UPU, 2000).

3.1. Organiziranost svetovne poštne zveze

3.1.1. Mednarodna pisarna

Mednarodna pisarna (International Bureau) je bila ustanovljena z Bernsko pogodbo leta 1874 in se nahaja v Bernu. Predstavlja tajništvo in podporno službo za telesa Svetovne poštne zveze. Služi kot povezovalni, informacijski in svetovalni organ ter pospešuje tehnično sodelovanje med državami članicami (How the UPU is organized - The Union's bodies, 2000).

3.1.2. Svetovna poštna skupščina

Svetovna poštna skupščina (Universal Postal Congress) je vrhovna oblast Svetovne poštne zveze in se načeloma sestaja na pet let. Eden izmed njenih največjih dosežkov je, da omogoča državam članicam Svetovne poštne zveze razvoj in vključitev novih produktov in storitev v mednarodno poštno omrežje. Na ta način je mnogo storitev postalo dostopnih velikemu številu ljudi po vsem svetu. Svetovna poštna skupščina si je zadala šest ciljev, ki se v enaki meri nanašajo na vlade, poštne uprave, omejena združenja in telesa Svetovne poštne zveze. Ti cilji se nanašajo na:

- univerzalne poštne storitve,
- kvaliteto storitev v mednarodnem poštnem omrežju,
- ekonomsko sposobnost preživetja mednarodnega poštnega omrežja,
- poštne trge in produkte,
- poštno reformo in razvoj ter na
- sodelovanje in medsebojni vpliv med udeleženci.

Odgovornosti skupščine so med drugim tudi izvolitev generalnega direktorja in njegovega namestnika ter članov administrativnega sveta in sveta za poštno poslovanje ter določitev zgornje meje proračuna za naslednjih pet let (How the UPU is organized - The Union's bodies, 2000).

3.1.3. Administrativni svet

Administrativni svet (Council of Administration) sestavljajo predsednik in 40 držav članic. Načeloma se sestaja enkrat letno. Zagotavlja kontinuiteto dela Svetovne poštne zveze ter preučuje regulatorna, administrativna, zakonodajna in pravna vprašanja v interesu Svetovne poštne zveze. Odgovoren je tudi za spodbujanje in koordinacijo vseh oblik tehnične pomoči med državami članicami (How the UPU is organized - The Union's bodies, 2000).

3.1.4. Svet za poštno poslovanje

Svet za poštno poslovanje (Postal Operations Council) je tehnično in operativno telo Svetovne poštne zveze. Sestavlja ga 40 izvoljenih držav članic. Ukvarja se z operativnimi, ekonomskimi in komercialnimi vprašanji mednarodnih poštних storitev. Njegov program dela je usmerjen predvsem v pomoč poštним operaterjem pri modernizaciji in nadgradnji njihovih poštних produktov. Na osnovi predhodnih analiz spodbuja uvajanje novih poštних storitev. Izdaja tudi priporočila državam članicam glede tehnoloških, operativnih in drugih standardov, pri katerih je potrebna enotna praksa (How the UPU is organized - The Union's bodies, 2000),

3.2. Članstvo v Svetovni poštni zvezi

Članica Svetovne poštne zveze lahko postane katerakoli članica Združenih narodov, članstvo ostalih (suverenih) držav pa je potrjeno, če prošnjo za članstvo odobri vsaj dve tretjini članic Svetovne poštne zveze. Članica Svetovne poštne zveze je od 27. avgusta 1992 tudi Slovenija (General list of UPU member countries and of territories included in the Union, 2000).

Države članice imajo pravico, da z namenom pospeševanja sodelovanja med poštными upravami in izboljšanja kvalitete poštних storitev oblikujejo omejena združenja. Z istim namenom lahko sklepajo tudi medsebojne dogovore, vendar ti ne smejo vsebovati manj ugodnih določil od tistih, ki jih vsebujejo akti Svetovne poštne zveze (How the UPU is organized - Restricted unions, 2000).

3.3. Finance

Svetovna poštna zveza ohranja letno rast proračuna na ravni, ki je enaka ali manjša od ravni inflacije (ang. zero rate growth). Vse proračunske izdatke financirajo države članice skupaj na osnovi razrednega sistema prispevkov. Poleg pristopnine vsaka nova članica izbere enega izmed 10 razredov prispevkov (razpon prispevkov je med 1 in 50 enot, dodatni razred - 0,5 enote - pa je rezerviran za najmanj razvite države). Prispevek Slovenije znaša 1 enoto (How the UPU is organised - The Union's finances, 2000; Members in alphabetical order, 2001).

3.4. Sodelovanje Svetovne poštne zveze z drugimi organizacijami

Odkar je Svetovna poštna zveza 1. julija 1948 postala specializirana agencija Združenih narodov (v nadaljevanju ZN), so se njeni odnosi in sodelovanje z drugimi mednarodnimi

telesi poglobili. Tako je Svetovna poštna zveza povezana z različnimi programi ZN (The UPU as a UN specialized agency, 2000):

- Razvojni program ZN (UN Development Programme, UNDP),
- Mednarodni program ZN za nadzor nad drogami (UN International Drug Control Programme, UNIDCP),
- Program ZN za okolje (UN Environment Programme, UNEP),

s specializiranimi agencijami:

- Mednarodna zveza telekomunikacij (International Telecommunication Union, ITU),
- Mednarodna organizacija za potniški zračni promet (International Civil Aviation Organization, ICAO),
- Svetovna zdravstvena organizacija (World Health Organization, WHO),
- Organizacija ZN za izobraževanje, znanost in kulturo (UN Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO),
- Svetovna trgovinska organizacija (World Trade Organization, WTO),

ter mednarodnimi nevladnimi organizacijami:

- Mednarodna zveza za zračni promet (International Air Transport Association, IATA),
- Mednarodna organizacija za standardizacijo (International Organization for Standardization, ISO),
- Svetovna carinska organizacija (World Customs Organization, WCO),
- Interpol (International Police Organization).

3.5. Nekateri projekti in aktivnosti Svetovne poštne zveze

3.5.1. Tehnično sodelovanje

Tehnično sodelovanje med državami članicami Svetovne poštne zveze izhaja iz potrebe po pomoči mnogim novo nastalim državam, ki so postale članice zveze v 1960-tih letih. Sredstva za te aktivnosti je navadno zagotavljal Razvojni program Združenih narodov ali katera druga mednarodna razvojna agencija, ali pa so bila sredstva zagotovljena na bilateralni osnovi. Sedaj prihaja največji del sredstev za aktivnosti tehničnega sodelovanja v obliki prispevkov držav članic v proračun Svetovne poštne zveze ali v poseben prostovoljni sklad. Eden izmed glavnih ciljev delovne skupine za poštni razvoj je povečati raven zunanjih finančnih virov, namenjenih za reformiranje in modernizacijo poštnih storitev. Ključni element pri izbiranju držav prejemnic pomoči je nato njihova lastna

motivacija za aktivno udeležbo v projektih tehničnega sodelovanja (Cooperation to enhance postal development, 2000).

3.5.2. Kvaliteta storitev

Poštna podjetja povsod po svetu po dostopnih cenah zagotavljajo visoko kvalitetne storitve. Zaradi hitrega povečevanja konkurence, alternativnih oblik komunikacije in večjih pričakovanj potrošnikov pa so pod stalnim pritiskom za nadaljnje izboljševanje kvalitete. Zato je bila od leta 1984 dalje na vsaki skupščini sprejeta strategija, usmerjena v izboljševanje kvalitete mednarodnih poštних storitev. Najnovejša verzija te strategije zajema izvajanje Programa za kvaliteto storitev za obdobje 2000-2004, prilagajanje gospodarskemu okolju in razvoju tehnologije, prednost mednarodne pisemske pošte, spodbujanje sodelovanja na regionalnem in nižjih nivojih, oblikovanje sistema za ugotavljanje kvalitete storitev¹ ter oblikovanje sklada za kvaliteto storitev² (Quality of service, 2000).

3.5.3. Tehnologija

Z namenom širjenja uporabe sistemov napredne informacijske tehnologije v poštних storitvah držav v razvoju se je Svetovna poštna zveza lotila globalnega projekta elektronske izmenjave podatkov (Electronic Data Interchange, EDI). Z razvojem računalniških aplikacij, ki omogočajo obdelavo mednarodne pošte in izmenjavo elektronskih podatkov, je mogoče spremljanje pošiljk od začetne do končne točke njihove poti. Poštni operaterji vključujejo nove tehnologije v celo vrsto storitev, ki jih ponujajo svojim strankam. Takšen primer je hibridna poštna storitev, ki je kombinacija prenosa elektronskega sporočila in dostave trajne kopije (torej kopije na papirju) in jo inovativnejši poštni operaterji že izvajajo (Technology, 2000).

Poleg naštetega Svetovna poštna zveza vlaga velike napore v poenostavitev carinskih postopkov, prijaznost uporabniku, razvoj trga (predvsem direktne pošte) in poštno varnost.

¹ Kvaliteta storitev se ocenjuje na osnovi naslednjih kriterijev: (1) dostop do storitev, (2) hitrost in zanesljivost, (3) varnost, (4) odgovornost in obravnavanje poizvedb, (5) zadovoljstvo potrošnikov in (6) oblikovanje in izvajanje sistema določanja stroškov in cen (Quality of service, 2000).

² Sklad se bo ohranjal s 7,5-odstotno rastjo dajatev industrializiranih držav, izplačeval pa se bo izključno državam v razvoju za posebne projekte za izboljšanje kvalitete storitev. To je njegov edini cilj (Quality of Service Fund, 2000).

3.6. Poštne storitve in Svetovna poštna zveza danes

V devetdesetih letih 20. stoletja smo lahko zaznali tri trende, ki so imeli in še vedno imajo pomemben vpliv na mednarodni poštni trg: internacionalizacija, konkurenca in združevanje Evrope (Crew, Kleindorfer, 1993, str. 208).

Trgi postajajo večji, kar od podjetij zahteva globalen in mednarodni pristop, če želijo uspeti. Kot rezultat integracijskega procesa na področju prometa, komunikacij in informacijskih sistemov svet na nek način postaja manjši, njihov prostor pa večji, česar se mednarodna podjetja zavedajo. Razdalja in cene nista več ključna elementa v mednarodnih poslih, kot sta nekoč bila. Pomembni sta kontrola ter visoka in stalna kakovost storitev.

Monopolni položaj poštnih podjetij je dolga leta ostajal nedotaknjen. Podjetja so imela bodisi pravni bodisi dejanski monopol in svoj trg. Konkurence s strani drugih transportnih in distribucijskih podjetij niso občutila; poštna in transportna podjetja so imela na mednarodnem trgu ločene trge in stranke. Z globalizacijo in prodorom telekomunikacijskih storitev, kot sta telefaks in elektronska izmenjava podatkov, pa je prišlo do velikih sprememb. Na tradicionalni poštni trg si čedalje bolj utirajo pot ponudniki drugih storitev. Zato morajo poštna podjetja sedaj poslovati in tekmovati tako, kot vsako drugo transportno in distribucijsko podjetje, ki želi ponujati mednarodne storitve.

Združevanje Evrope in liberalizacija mednarodne pošte spreminjata načine transporta in distribucije; udeleženci v igri se spreminjajo, konkurenca na mednarodnem poštnem trgu pa raste, in to tudi s strani poštnih podjetij.

Danes poštni operaterji povsod po svetu poskušajo ponovno obuditi poštno dejavnost. Kot del trga komunikacij, ki eksplozivno raste, je njihova prihodnost odvisna od njihove sposobnosti prilagajanja hitro spreminjajočemu se okolju. Nekateri poštni operaterji so že v procesu prestrukturiranja, postali so bolj neodvisni in se financirajo iz lastnih sredstev. Skušajo zagotoviti bolj kvalitetne storitve po zmernih cenah ter širši izbor produktov in storitev, ki zadovoljujejo rastoča pričakovanja njihovih strank.

Hkrati poštni operaterji uresničujejo javne obveznosti, ki so jim jih dodelile vlade. Njihova vloga pri razvoju komunikacij je zato življenjskega pomena, ne samo kot sredstvo izmenjave informacij, pač pa tudi kot način vzdrževanja in povečevanja družbene kohezije.

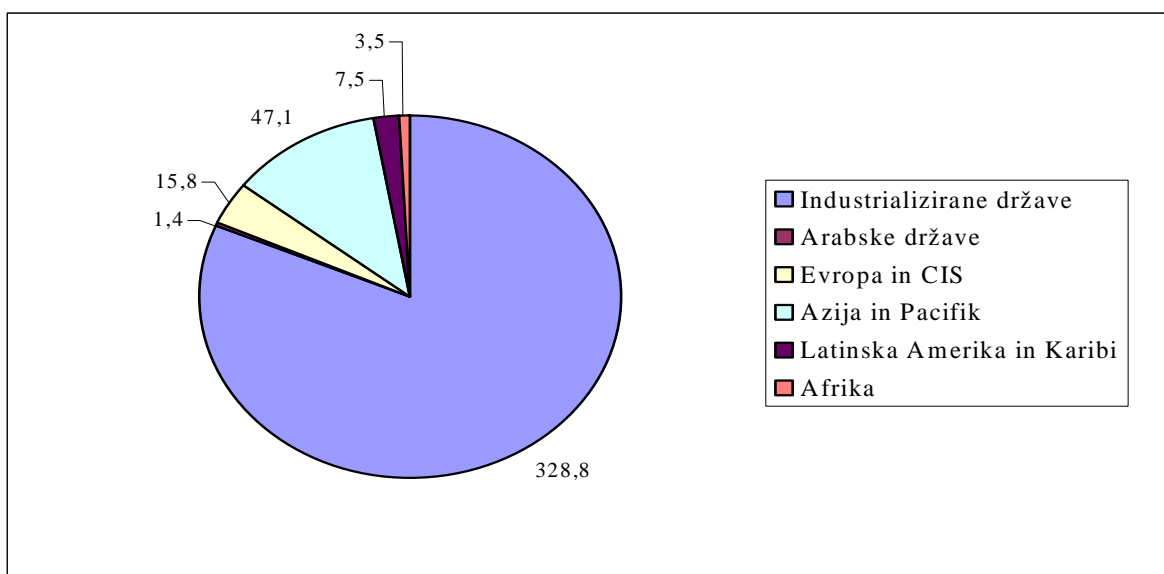
Zaradi svojega poslanstva, da pospešuje in razvija komunikacijo med ljudmi v svetovnem merilu, Svetovna poštna zveza igra vodilno vlogo pri pospeševanju nenehnega oživljanja poštnih storitev.

4. OBSEG POŠTNEGA PROMETA

4.1. Domači pisemski promet

Leta 1997 je bilo na celem svetu poslanih preko 404 milijard pisem, kar je skoraj 1,1 milijarda pisem, poslanih v povprečju vsak dan. Največji delež pisem je bil poslan v industrializiranih državah (81%). V povprečju je bilo letno poslanih 69 pisem na prebivalca (The letter post in the domestic service, 2000).

Slika 1: Število poslanih pisem v enem letu v domačem prometu (v mrd)

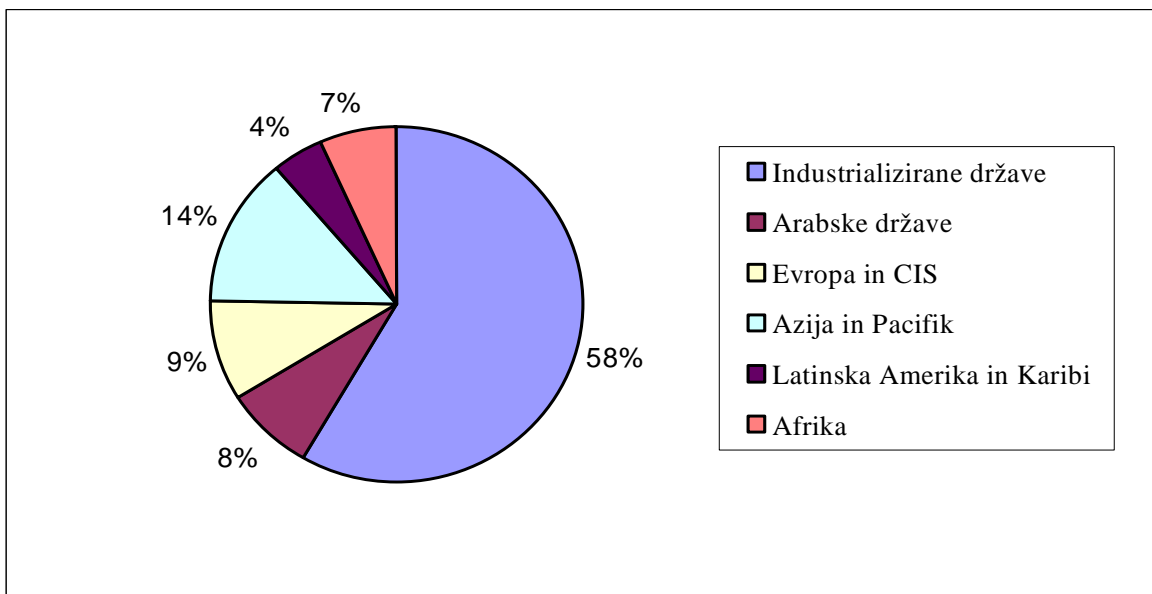
Vir: The letter post in the domestic service, 2000 [URL: http://www.upu.int/statistics/AN/Introduction/smr_palint_texte.html].

Študija, ki jo je aprila 1997 objavila Mednarodna pisarna Svetovne poštne zveze (Post 2005 Core Business Scenarios), napoveduje za naslednje desetletje 2,5-odstotno povprečno letno rast domačega pisemskega prometa v svetovnem merilu.

4.2. Mednarodni pisemski promet

Leta 1997 je prečkalo državne meje skoraj 9 milijard pisemskih pošiljk, kar je skoraj 24 milijonov vsak dan. Več kot tretjina pošiljk je bila poslana iz držav v razvoju, največ pa iz industrializiranih držav (58%). V povprečju je bilo letno poslanih 1,5 milijona pisem na prebivalca. Mednarodni pisemski promet predstavlja 2,1% celotnega pisemskega prometa (The letter post in the international service, 2000).

Slika 2: Število poslanih pisem v enem letu v mednarodnem prometu (v mrd)

Vir: The letter post in the international service, 2000 [URL: http://www.upu.int/statistics/AN/Introduction/smr_palexp_texte.html].

Prej omenjena študija za obdobje do leta 2005 napoveduje 3,8-odstotno letno rast mednarodnega pisemskega prometa.

5. EVROPSKA ZAKONODAJA NA PODROČJU POŠTNIH STORITEV

Področje poštних storitev v Evropski uniji ureja tako imenovana Smernica o skupnih pravilih za razvoj notranjega trga poštних storitev v Evropski uniji in za izboljšanje kvalitete storitev (v nadaljevanju: poštna smernica), sprejeta 15. decembra 1997.

5.1. Okoliščine in razlogi za sprejem poštnih smernic

Skladno s Pogodbo o Evropski uniji³, podpisano 7. februarja 1992 v Maastrichtu, morajo biti sprejeti ukrepi, s pomočjo katerih bo možno v Evropski uniji ustanoviti notranji trg, pri čemer je notranji trg definiran kot ozemlje brez notranjih meja, na katerem je zagotovljen prost pretok dobrin, ljudi, storitev in kapitala. Dokazano je, da je tudi ustanovitev notranjega trga na področju pošte pomembna za gospodarsko in družbeno kohezijo Evropske unije, saj so poštna storitve pomembno orodje pri komunikaciji in trgovini.

Trenutni obseg univerzalnih poštних storitev in pogoji, ki urejajo njihovo izvajanje, se med posameznimi državami članicami precej razlikujejo; razlike so velike predvsem v smislu kvalitete storitev. Tudi kvaliteta čezmejnih poštних storitev ne zadovolji vedno potreb in pričakovanj evropskih državljanov in poštних uporabnikov. Omenjene razlike imajo pomembne učinke na tiste gospodarske panoge, ki so še posebej odvisne od poštних storitev, in zavirajo napredek k notranji koheziji v Evropski uniji s tem, ko se regije z nezadovoljivo kvaliteto poštних storitev znajdejo v neprednostnem položaju pri pisemskih storitvah in distribuciji dobrin.

Potrebni so ukrepi, s katerimi bi zagotovili postopno in nadzorovano liberalizacijo trga in s tem (skladno s pravicami in obveznostmi podjetij, ki izvajajo univerzalne storitve) prosto izvajanje storitev na poštнем področju v vsej Skupnosti⁴. Potrebno je tudi zagotoviti večjo usklajenost pogojev, ki urejajo poštni sektor, in zato določiti skupna pravila. Pri tem je potrebno upoštevati načelo subsidiarnosti, ki pomeni, da Skupnost ne sme ukrepati oziroma urejati tistega, kar je mogoče bolj učinkovito voditi ali urediti na nivoju države ali regije. Postaviti je treba torej neka splošna pravila, medtem ko naj bo natančnejša odločitev o posameznih postopkih prepuščena državi članici; ta naj se odloči za sistem, ki najbolj ustreza njenim razmeram (Moussis, 1999, str. 39).

Na ravni celotne skupnosti je potrebno zagotoviti univerzalne poštne storitve, kar pomeni nek minimalen obseg storitev določene kvalitete, ki naj bo v vseh državah članicah po sprejemljivih cenah dostopen vsem uporabnikom, ne glede na njihovo geografsko lokacijo v Skupnosti. Namen univerzalnih storitev je ponuditi vsem uporabnikom lahek dostop do poštnega omrežja, in sicer predvsem s pomočjo zadostnega števila poštних nabiralnikov in z zagotavljanjem zadovoljivih pogojev, povezanih s pogostostjo zbiranja in dostave pošte. Pri tem mora izvajanje univerzalnih storitev zadostiti osnovni potrebi po neprekinjenosti delovanja in hkrati prilagodljivosti potrebam uporabnikov ter poštnemu in nediskriminatornemu obravnavanju uporabnikov. Univerzalne storitve pa morajo zajemati tako nacionalne kot tudi čezmejne storitve.

Države članice morajo biti sposobne regulirati izvajanje tistih poštних storitev, ki niso rezervirane za ponudnike univerzalnih storitev. Postopki regulacije morajo biti transparentni, nediskriminatorni ter proporcionalni in morajo temeljiti na objektivnih kriterijih. Sprejeti bodo morali biti ukrepi za uskladitev omenjenih postopkov med

³ Znana je tudi kot Maastrichtska pogodba.

⁴ Pojma Evropska skupnost (European Community) in Evropska unija (European Union) nista enakovredna. Evropska skupnost je eden izmed treh stebrov Evropske unije; druga dva sta skupna zunanja in varnostna politika ter pravosodje in notranje zadeve. Evropska skupnost (tako kot tudi Evropska skupnost za premog in jeklo, ustanovljena leta 1951 v Parizu, in Evropska skupnost za jedrsko energijo, ustanovljena leta 1957 v

državami. Po potrebi bodo sprejeti tudi ukrepi za zagotavljanje transparentnosti in nediskriminatornosti pogojev, ki urejajo dostop do javnega poštnega omrežja v državah članicah.

Zaradi vseh naštetih dejstev sta Evropski parlament in Svet 15. decembra 1997 sprejela smernico 97/67/EC o skupnih pravilih za razvoj notranjega trga poštnih storitev v Evropski uniji in za izboljšanje kvalitete storitev (ang. Directive On Common Rules For The Development Of The Internal Market Of Community Postal Services And The Improvement Of Quality Of Services). Smernica je stopila v veljavo z 10. februarjem 1998 in države članice Evropske unije obvezala, da njena določila v 12 mesecih od tega datuma sprejmejo v nacionalno zakonodajo.

5.2. Vsebina poštna smernice

Poštna smernica določa skupna pravila za naslednje elemente poštnih storitev (Directive 97/67/EC of the European Parliament and of the Council of 15 December 1997 on common rules for the development of the internal market of community postal services and the improvement of quality of services, L 15/14, OJ 21.9.1998):

- zagotavljanje univerzalnih poštnih storitev znotraj Skupnosti,
- kriterije, ki določajo, katere storitve je mogoče rezervirati izključno za ponudnike univerzalnih storitev (to so rezervirane oz. po svoji vsebini netržne storitve, ki jih nudijo izvajalci univerzalnih poštnih storitev), ter pogoje za izvajanje nerezerviranih storitev (tržnih storitev), ki jih lahko opravlja kdorkoli, ki pridobi ustrezno dovoljenje,
- načine določanja cen in transparentnost računov za ponudnike univerzalnih storitev,
- določitev kakovostnih standardov za zagotavljanje univerzalnih storitev in vzpostavitev sistema, ki bo zagotovil upoštevanje teh standardov,
- harmonizacijo tehničnih standardov in
- ustanovitev neodvisnih nacionalnih regulatornih organov.

5.2.1. Določila v zvezi s posameznimi vrstami poštnih storitev

5.2.1.1. Univerzalne storitve

Države članice morajo vsem uporabnikom poštnih storitev zagotoviti stalno nudenje storitev predpisane kakovosti po dostopnih cenah na celotnem svojem ozemlju. Take

Rimu) tako obstaja in raste pod streho Evropske unije. Kadar imamo v mislih organizacijo evropskih držav na splošno, je torej treba uporabljati pojem Evropska unija.

storitve so opredeljene kot univerzalne storitve. Mednje se uvrščajo tako domače kot tudi čezmejne poštno storitve.

Ponudniki univerzalnih storitev morajo zagotoviti vsak delovni dan in vsaj pet dni v tednu najmanj eno praznjenje poštnih nabiralnikov in najmanj eno dostavo na dom ali sedež vsake fizične ali pravne osebe. Kakršnokoli izjemo od tega določila, ki jo odobri nacionalno regulatorno telo, je treba sporočiti Evropski komisiji in morebitnim ostalim nacionalnim regulatornim organom.

Univerzalne storitve morajo vključevati naslednje storitve:

- zbiranje, sortiranje, transport in distribucijo poštnih pošiljk teže do 2 kg,
- zbiranje, sortiranje, transport in distribucijo poštnih paketov teže do 10 kg ter
- storitve, povezane s knjiženimi in zavarovanimi pošiljkami.

Vsaka država članica mora zagotoviti, da pri izvajanju univerzalnih storitev izpolnjuje naslednje zahteve:

- zagotavlja naj izpolnjevanje t.i. bistvenih zahtev (ang. essential requirements)⁵,
- uporabnikom pod podobnimi pogoji naj zagotavlja identično storitev,
- univerzalne storitve naj bodo na voljo brez kakršnekoli oblike diskriminacije,
- njihovo izvajanje naj bo neprekinjeno, razen v primerih višje sile, in
- razvija naj se skladno s tehnološkim, ekonomskim in socialnim okoljem ter s potrebami uporabnikov.

5.2.1.2. Rezervirane storitve

Do obsega, ki je potreben za zagotovitev nudenja univerzalnih poštnih storitev, lahko države članice za ponudnike univerzalnih storitev rezervirajo tiste storitve zbiranja, sortiranja, transporta in dostave pošiljk v domači pošti, katerih cena je najmanj petkrat nižja od javne cene pošiljke v prvi težnostni skupini kategorije pošiljk z najhitrejšim dostavnim rokom, pri pogoju, da takšna pošiljka tehta manj kot 350 gramov. Prav tako je med rezervirane storitve mogoče vključiti čezmejno in direktno pošto⁶.

V poštni smernici je tudi določeno, da bo Evropska unija do 1. januarja 2000 preučila možnosti nadaljnje postopne in nadzorovane liberalizacije poštne trga, zlasti za področje

⁵ Mišljeni so splošni neekonomski razlogi, ki lahko napeljejo državo članico k uvedbi pogojev glede ponudbe poštnih storitev. Ti razlogi so zaupnost pošte, varnost omrežja (v smislu transporta nevarnega blaga) in, kjer je to utemeljeno, zaščita podatkov in okolja ter regionalno planiranje.

⁶ Direktna pošta je definirana kot sporočilo, sestavljeno izključno iz oglaševalskega materiala, katerega vsebina je za različne uporabnike povsem identična, z izjemo naslovnikovega imena in priimka, naslova ter

čezmejne in direktne pošte ter glede cenovnih in težnostnih mej za rezervirane storitve. Če bo ocenila, da je možna nadaljnja liberalizacija, bo sprejela nadaljnje ukrepe, ki naj bi stopili v veljavo s 1. januarjem 2003.

5.2.1.3. Nerezervirane storitve

Za nerezervirane storitve, ki niso del univerzalnih poštnih storitev, lahko države članice, da bi zagotovile izpolnjevanje določenih bistvenih zahtev glede teh storitev, uporabijo postopek izdaje splošnih licenc⁷ ponudnikom. Postopek podeljevanja licenc mora biti transparenten, nepristranski, proporcionalen in mora temeljiti na objektivnih kriterijih.

Za nerezervirane storitve, ki so del univerzalnih poštnih storitev, lahko države članice predpišejo postopek izdaje dovoljenj, zlasti individualnih licenc⁸, v katerih se lahko zahteva izvajanje univerzalnih storitev in določi zahtevana raven kvalitete, dosegljivosti in zanesljivosti relevantnih storitev. Postopek mora biti tudi v tem primeru transparenten, nepristranski, proporcionalen in mora temeljiti na objektivnih kriterijih.

5.2.2. Cene

Načela za določanje cen so, skladno z namenom smernice, da zagotovi transparentne in nediskriminatorne pogoje dostopa do javnega poštnega omrežja in prepreči oviranje konkurence, naslednja:

- cene morajo omogočati vsem uporabnikom dostop do storitev,
- vezane morajo biti na stroške; država se lahko odloči za enotno ceno na celotnem svojem ozemlju,
- kljub morebitnemu zaračunavanju enotne cene v vsej državi lahko ponudnik univerzalnih storitev s posameznimi poštnimi uporabniki sklene individualne dogovore glede cen
- cene morajo biti transparentne in nediskriminatorne.

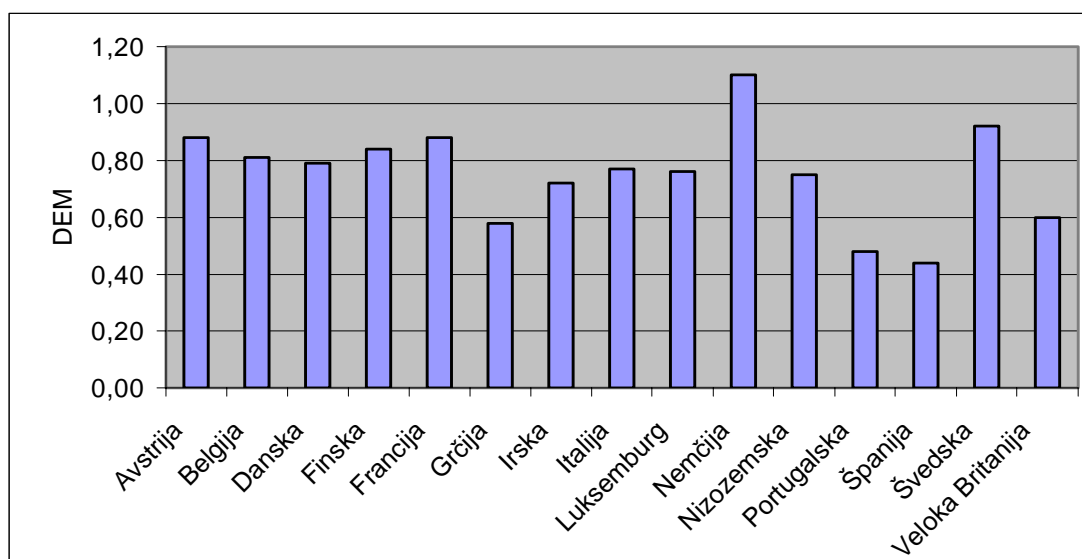
Skupina mednarodnih strokovnjakov je pri primerjavi poštnin za običajne pisemske pošiljke (do 20 g) v notranjem prometu držav članic Evropske unije ugotovila, da je tradicionalni poštni sistem najdražji v Nemčiji in najcenejši v Španiji. Cene v posameznih državah prikazuje Slika 3.

drugih osebnih podatkov. Direktna pošta so tako domače kot tudi čezmejne storitve. Na kratko, direktna pošta je naslovljeno oglaševalsko sporočilo.

⁷ Splošna licenca je definirana kot dovoljenje za izvajanje določene storitve, ki od podjetja - izvajalca ne zahteva, da si pred začetkom izkoriščanja pravic, izhajajočih iz licence, pridobi še eksplicitno odločitev nacionalnega regulatornega organa.

⁸ Individualna licenca je licenca, ki jo podeli nacionalni regulatorni organ. Ta prejemnika obvezuje, da poleg splošnih storitev, ki jih predpisuje splošna licenca, izvaja še posebne obveznosti, ali pa mu daje posebne pravice.

Slika 3: Poština za pisemske pošiljke do 20 g v notranjem prometu držav EU (DEM)

Vir: Pošte imajo v številnih državah še vedno monopol, 2000, str. 1.

5.2.3. Vodenje računovodskih izkazov

Ponudniki univerzalnih storitev morajo v svojem računovodskem sistemu voditi ločene račune posebej za vsako od rezerviranih storitev na eni strani in za nerezervirane storitve na drugi strani, znotraj nerezerviranih storitev pa še posebej za univerzalne storitve. Na ta način je mogoče zagotoviti pregled nad stroški posameznih storitev in preprečiti prelivanje sredstev iz sektorja rezerviranih v sektor nerezerviranih storitev, kar bi lahko negativno vplivalo na pogoje konkurence v slednjem.

5.2.4. Kvaliteta storitev

Države članice morajo zagotoviti objavo kakovostnih standardov v zvezi z univerzalnimi storitvami, da bi na ta način zagotovile kvalitetne poštne storitve. Ti standardi morajo biti usmerjeni predvsem na čas prenosa in na rednost in zanesljivost storitev. Za primer domačih storitev te standarde določijo države članice, za primer čezmejnih storitev v okviru Skupnosti pa jih določita Evropski parlament in Svet. Standardi, ki jih posamezna država določi za domačo pošto, morajo biti kompatibilni s tistimi, ki so določeni za čezmejne storitve v okviru Skupnosti.

5.2.5. Harmonizacija tehničnih standardov

Smernica določa, da je harmonizacija tehničnih standardov postopen proces. Evropski svet za standardizacijo bo izdelal tehnične standarde za poštni sektor na osnovi Smernice 83/189/EEC, ki določa postopek za posredovanje informacij na področju standardov in regulativ. Pri izdelavi standardov bo upošteval harmonizacijske ukrepe, ki so bili sprejeti na mednarodni ravni, zlasti tiste, ki jih je sprejela Svetovna poštna zveza. Standardi se bodo enkrat letno objavljali v Uradnem listu Evropske unije, države članice pa bodo poskrbele, da jih bodo ponudniki poštne storitve tudi upoštevali.

5.2.6. Nacionalni regulatorni organ

Vsaka država članica mora določiti vsaj en nacionalni regulatorni organ za poštni sektor, ki je pravno ločen in operativno neodvisen od poštne operaterjev. Regulatorni organi bodo morali med drugim zagotavljati upoštevanje iz smernice izhajajočih obveznosti ter morda tudi konkurenčnih pravil na področju pošte.

5.3. Veljavnost smernice

Poštna smernica državam članicam oz. ponudnikom poštne storitve v njih nalaga le minimalne zahteve oz. standarde, ki jih morajo upoštevati. Vsekakor pa države članice z ničemer ne omejuje, če želijo uvesti oz. obdržati bolj liberalne ukrepe, kot so določeni v smernici, če so le v skladu z določili Pogodbe o Evropski uniji.

Poštna smernica ostaja v veljavi do 31. decembra 2004, razen v primeru, da Evropski parlament in Evropski Svet na osnovi predloga Evropske Komisije o nadaljnji liberalizaciji poštne sektorja odločita drugače.

6. NADALJNJA LIBERALIZACIJA POŠTNEGA TRGA

6.1. Trenutna stopnja konkurence na trgu poštne storitve

Smernica 97/67/EC je poštni sektor le deloma odprla konkurenci (pisma, težja od 350 g oz. 5-krat dražja od standardiziranega pisma z najhitrejšim dostavnim rokom), saj je konkurenčnim pritiskom v povprečju izpostavila le okoli 3% prihodkov ponudnikov univerzalnih poštne storitve. Vendar pa je mnogo držav članic nacionalni trg poštne storitve liberaliziralo v večji meri, kot to zahteva poštna smernica. Švedska in Finska sta na primer liberalizirali že vse pisemske pošiljke, vključno z direktno in čezmejno pošto,

Nizozemska je liberalizirala direktno pošto in izhodno čezmejno pošto, Španija pa vso direktno in domačo pošto. Danska in Velika Britanija sta povsem odpravili monopol na področju čezmejne pošte, Italija in Avstrija pa na področju direktne pošte. V Nemčiji, na Danskem in na Nizozemskem je krog rezerviranih storitev ožji, kot predpisuje poštna smernica, saj je zgornja meja za poštni monopol nad pismi v notranjem prometu na Danskem določena na ravni 250g, v Nemčiji na ravni 200g, na Nizozemskem pa na ravni 100g. Danska in Nemčija sta tudi dodatno omejili monopol nad naslovljenim oglaševalskim materialom; Danska na 250g, Nemčija pa na 50g.

Tabela 1: Poštni monopol v izbranih državah Evropske unije

Država	Pisma v notranjem prometu		
	Monopol do:	Direktna pošta Monopol do:	Čezmejna pošta Monopol do:
Avstrija	350g	liberalizirano	350g
Belgija	350g	350g	350g
Danska	250g	250g	liberalizirano
Francija	350g	350g	350g
Nemčija	200g	50g	200g
Grčija	350g	350g	350g
Italija	350g	liberalizirano	350g
Nizozemska	100g	liberalizirano	liberalizirano
Švedska	liberalizirano	liberalizirano	liberalizirano
Finska	liberalizirano	liberalizirano	liberalizirano
Portugalska	350g	350g	350g
Španija	liberalizirano	liberalizirano	350g
Velika Britanija	350g	350g	liberalizirano
Predlog EU	50g	50g	liberalizirano

Vir: Urbanija, 2000, str. 38. in Proposal for a European Parliament and Council Directive Amending Directive 97/67/EC with regard to the further opening to competition of Community postal services, COM (2000) 319 final, 30.5.2000 in http://www.eu.int/comm/internal_market/en/postal/index.html

6.2. Predlog Evropske komisije za nadaljnjo liberalizacijo poštnega trga

Predlog je nastal na zahtevo Evropskega sveta, ki je na srečanju v Lizboni izrazil potrebo po pospešeni liberalizaciji poštnega sektorja kot eni izmed ključnih ukrepov za izgradnjo "...najbolj konkurenčnega, dinamičnega in na znanju temelječega gospodarstva na svetu..." (Proposal for a European Parliament and Council Directive Amending Directive 97/67/EC with regard to the further opening to competition of Community postal services, COM (2000) 319 final, 30.5.2000).

Predlog skuša zagotoviti, da bo liberalizacija trga, do katere bo prišlo v letu 2003, pospešila konkurenco, ne da bi hkrati ogrozila zagotavljanje univerzalnih storitev. Predlog zato zadeva vse segmente trga poštnih storitev, še zlasti pa se osredotoča na tiste segmente, ki so že sicer odprti za konkurenco (izhodna čezmejna pošta).

V prvem koraku predlog predvideva, da države članice do 1. januarja 2003:

- zmanjšajo obstoječo omejitev s 350g oziroma 5-kratnika cene standardiziranega pisma z najhitrejšim dostavnim rokom na 50g oziroma 2,5-kratnik cene standardiziranega pisma z najhitrejšim dostavnim rokom *za pisma*,
- zmanjšajo obstoječo omejitev s 350g oziroma 5-kratnika cene standardiziranega pisma z najhitrejšim dostavnim rokom na 50g oziroma 2,5-kratnik cene standardiziranega pisma z najhitrejšim dostavnim rokom *za direktno pošto*,
- popolnoma liberalizirajo izhodno *čezmejno pošto* in
- popolnoma liberalizirajo vse *ekspresne poštno storitve* (Proposal for a European Parliament and Council Directive Amending Directive 97/67/EC with regard to the further opening to competition of Community postal services, COM (2000) 319 final, 30.5.2000).

Do dodatnega odpiranja trga poštnih storitev naj bi prišlo 1. januarja 2007. Predloge zanj naj bi pripravili v Bruslju do konca leta 2004.

7. POŠTNA DEJAVNOST V SLOVENIJI

7.1. Ustanovitev Pošte Slovenije

V zadnjem desetletju je poštna dejavnost v Sloveniji doživela nekaj bistvenih sprememb. 1. aprila 1990 je bilo ustanovljeno Sestavljeno PTT podjetje Slovenije s sedežem v Ljubljani. Dejavnost PTT prometa v Sloveniji je opravljalo devet samostojnih regionalnih PTT podjetij:

- PTT podjetje Celje,

- PTT podjetje Koper,
- PTT podjetje Kranj,
- PTT podjetje Ljubljana,
- PTT podjetje Maribor,
- PTT podjetje Murska Sobota,
- PTT podjetje Nova Gorica,
- PTT podjetje Novo mesto in
- PTT podjetje Trbovlje.

V posameznem PTT podjetju so dela in naloge opravljale štiri delovne enote:

- delovna enota za PTT promet,
- delovna enota za telekomunikacije,
- delovna enota PTT servis in
- delovna enota skupne službe.

Vsa podjetja so delovala kot samostojne pravne osebe, obenem pa so s posebnim sporazumom prenesla na Sestavljeno PTT podjetje Slovenije pristojnosti za usklajevanje republiških razvojnih projektov. Eden izmed glavnih problemov družbenih PTT podjetij je bilo zagotavljanje finančnih sredstev za razvoj.

Leta 1991 je Ministrstvo za promet in zveze pripravilo delovno gradivo za zakonski predlog za preoblikovanje PTT sistema. To se je pričelo leta 1993 in je potekalo v dveh fazah.

V prvi fazi so se 1. oktobra 1993 vsa dotedanja podjetja združila in prenehala delovati kot samostojne pravne osebe. Kot poslovne enote s po dvema delovnim enotama, eno za pošto in eno za telekomunikacije, so nadaljevala z izvajanjem iste dejavnosti v okviru novega PTT podjetja Slovenije. Premoženje vseh dotedanjih PTT podjetij kakor tudi ustanoviteljske in upravljalске pravice do Poštne banke Slovenije, PTT srednješolskega centra in Mobitel Telekomunikacijske storitve se je preneslo na PTT podjetje Slovenije. V novem podjetju je imela vlada precejšnje pristojnosti tako na področju poslovne politike kot tudi na področjih cen, kadrov ter poslovnih izidov.

V drugi fazi pa se je PTT podjetje Slovenije razdelilo v dve javni podjetji: Pošta Slovenije d.o.o. in Telekom Slovenije p.o. Medtem ko je poštno podjetje na novo ustanovljeno podjetje, gre pri telekomunikacijskem podjetju za reorganizacijo prejšnjega PTT podjetja Slovenije v Telekom Slovenije.

Ločitev poštne in telekomunikacijske dejavnosti je proces, ki poteka v vsej Evropi, saj imata obe dejavnosti, ki sta bili sicer tradicionalno povezani, vedno manj skupnih interesov. Povezanost je ovirala hitrejše prilagajanje posamezne dejavnosti njenim funkcionalnim potrebam na trgu. Razlikovanje obeh dejavnosti se kaže v več pogledih:

- Za poštno dejavnost je značilno, da je delovno ekstenzivna, telekomunikacije pa so kapitalno in tehnološko zahtevne.
- Poštna dejavnost ima umirjen razvoj, telekomunikacije pa so skupaj z računalništvom med najhitreje razvijajočimi se dejavnostmi.
- Poštna dejavnost je večinoma nedonosna, medtem ko so telekomunikacije zelo donosna dejavnost.
- Pošta opravlja večino storitev samostojno, telekomunikacije pa so vedno bolj raznovrstne in se dopolnjujejo z drugimi, predvsem računalniškimi storitvami.

Takšno stanje zahteva od telekomunikacijske dejavnosti hitro odzivanje in prilagajanje, kar pa pri prejšnji organiziranosti, ki je temeljila na medsebojni povezanosti obeh dejavnosti, ni bilo mogoče (Predlog zakona o poštni dejavnosti, Poročevalec Državnega zbora RS, št. 26).

Komisija Evropske skupnosti je že leta 1987 sprejela tako imenovano Zeleno knjigo (Green Paper on the Common Market for Telecommunication Services and Equipment) z dvema temeljnima načeloma:

- organizacijska ločitev poštne in telekomunikacijske dejavnosti (in s tem omogočanje hitrejšega prilagajanja funkcionalnim potrebam trga) in
- največja možna demonopolizacija poštne in telekomunikacijskih storitev (država naj zagotavlja v obliki javne službe le opravljanje tistih poštne storitev, katerih zagotavljanje po tržnih zakonitostih bi bilo v nasprotju z javnimi interesi, in tistih, ki jih ni mogoče zagotoviti po tržnih zakonitostih, njihovo trajno in nemoteno opravljanje pa sta v javnem interesu).

Upoštevanje omenjenih načel naj bi:

- omogočilo državi dejanski vpliv nad tistim delom poštne dejavnosti, ki se mora zaradi svojega vitalnega pomena izvajati v okviru državne politike, vendar tudi z dovolj avtonomije, da pride do veljave stroka,
- omogočilo zagotavljanje čim več poštne storitev po tržnih zakonitostih in tako pospešilo razvoj dejavnosti ter
- pomagalo vzpostaviti pravno podlago za javno službo na področju poštne dejavnosti.

Pošta Slovenije d.o.o. je bila torej ustanovljena v procesu ločevanja poštne in telekomunikacijske dejavnosti, in sicer 1. januarja 1995 z uredbo Vlade Republike

Slovenije, izdano na podlagi Zakona o Pošti Slovenije. Sedež ima v Mariboru. Vlada Republike Slovenije je 5. februarja 1998 sprejela sklep o preoblikovanju Pošte Slovenije, d.o.o. v javno podjetje. Ustanovitelj in edini lastnik javnega podjetja Pošta Slovenije, d.o.o. je Republika Slovenija, ki uresničuje ustanoviteljske pravice prek Vlade Republike Slovenije⁹ (Letno poročilo 2000, str. 3).

7.2. Zakon o Pošti Slovenije

7.2.1. Razlogi za sprejem zakona

Razloga za sprejem Zakona o Pošti Slovenije sta predvsem dva. Najprej je to dejstvo, da področje poštne dejavnosti v Sloveniji sploh ni bilo pravno urejeno, pač pa se je začasno kot slovenski predpis uporabljal jugoslovanski Zakon o poštnih, telegrafskih in telefonskih storitvah.

Drugi razlog pa je proces vključevanja Republike Slovenije v Evropsko unijo, ki zahteva privatizacijo in liberalizacijo poštne in telekomunikacijske dejavnosti. Namen zakona je usposobiti tako Pošto Slovenije kot tudi telekomunikacijsko podjetje¹⁰ za vključitev v evropske tokove.

7.2.2. Finančne posledice oziroma cilji zakona

Za poštno dejavnost do leta 1995 je bilo značilno, da je lastna cena poštnih storitev močno presegala prodajno ceno. Delovanje poštne dejavnosti je bilo še možno v veliki meri zaradi prelivanja sredstev med telekomunikacijsko in poštno dejavnostjo v PTT podjetju Slovenije, p.o. Zaradi tega dejstva in zaradi že omenjenih značilnosti poštne dejavnosti je bilo povsem realno pričakovati, da bi tako kot v večini evropskih držav tudi Pošta Slovenije poslovala z izgubo, kar bi zahtevalo dodatna finančna sredstva iz proračuna Republike Slovenije.

Da bi se izognili proračunskemu financiranju poštne dejavnosti, je zakon predvidel za prehodno obdobje petih let financiranje poštne dejavnosti s strani telekomunikacijske

⁹ Pristojnosti Vlade Republike Slovenije so po Zakonu o poštnih storitvah naslednje: Vlada daje soglasje k statutu Pošte Slovenije in statusnim spremembam podjetja ter k poslovnemu načrtu, sprejme poslovno poročilo, obračune in zaključni račun podjetja, imenuje generalnega direktorja in njegovega namestnika ter daje soglasje k pogodbam o pravnem prometu s poštno infrastrukturo nad zneskom, ki se letno določa ob sprejemu poslovnega načrta

¹⁰ Prejšnje PTT podjetje Slovenije za pošto in telekomunikacije je obstajalo do 31.12.1994. Takrat pa se je na podlagi Zakona o Pošti Slovenije poštna dejavnost izdvojila; opravljati jo je začelo na novo ustanovljeno podjetje Pošta Slovenije. PTT podjetje Slovenije pa je opravljalo le še telekomunikacijsko dejavnost in se je 3.1.1995 preoblikovalo v Telekom Slovenije p.o.

dejavnosti. Na ta način in z ustrezno cenovno politiko bi bilo mogoče zagotoviti ekonomske pogoje poslovanja pošte kot samostojne dejavnosti.

7.2.3. Vsebina zakona

Zakon o Pošti Slovenije določa pravno podlago glede osnovnega kapitala, sredstev za financiranje Pošte Slovenije in delovno pravnega statusa delavcev, zaposlenih v PTT podjetju Slovenije, p.o. na področju poštne dejavnosti.

Otvoritveno bilanco stanja Pošte Slovenije na dan ustanovitve zakon opredeljuje kot vsoto:

- osnovnega kapitala Pošte Slovenije v višini 100 mio SIT v gotovini in
- stvarnega vložka, ugotovljenega z zaključnim računom PTT podjetja Slovenije p.o. za leto 1994 na dan 31.12.1994 in ki pripada poštni dejavnosti.

Sredstva za financiranje Pošte Slovenije se zagotavljajo:

- s prihodki, pridobljenimi z opravljanjem poštnih in drugih storitev,
- s kapitalskimi vlogami domačih in tujih vlagateljev v skladu s poslovno politiko Vlade Republike Slovenije,
- s posojili in izdajo dolžniških vrednostnih papirjev Pošte Slovenije,
- iz prihodkov PTT podjetja Slovenije p.o. v skupnem znesku 14,4 mrd SIT in
- iz drugih virov.

Omenjeni znesek 14,4 mrd SIT je PTT podjetje Slovenije dolžno zagotavljati iz naslova do konca leta 1994 skupnega poslovanja telekomunikacijske in poštne dejavnosti, in sicer po posameznih letih v naslednji višini:

- za leto 1995 4,00 mrd SIT,
- za leto 1996 3,80 mrd SIT,
- za leto 1997 3,00 mrd SIT,
- za leto 1998 2,20 mrd SIT in
- za leto 1999 1,40 mrd SIT.

Razlog za to je v dejstvu, da se je financiranje v PTT podjetju Slovenije zadnja leta zaradi intenzivnejšega razvoja usmerjalo predvsem na področje telekomunikacijske dejavnosti in je bil zato razvoj poštne infrastrukture delno zapostavljen. Takšna rešitev je predstavljala edino možnost za to, da se omogoči začetno poslovanje Pošte Slovenije kot podjetja, ki začenja samostojno opravljati izrazito neprofitabilno dejavnost z iztrošeno oziroma nemodernizirano infrastrukturo. Takšna rešitev naj bi tudi omogočila Pošti Slovenije, da se popolnoma samostojno izpostavi konkurenci na trgu in prilagodi raven delovnih

sredstev za vključitev v evropske tokove (Zakon o Pošti Slovenije, Uradni list RS, št. 73/94).

V zvezi z delovno pravnim statusom skoraj 6.000 delavcev pa se je skladno z zakonom zagotovilo nadaljevanje delovnega razmerja delavcem, ki so na dan uveljavitve zakona bili v delovnem razmerju v PTT podjetju Slovenije, p.o. in so opravljali dela na področju poštne dejavnosti.

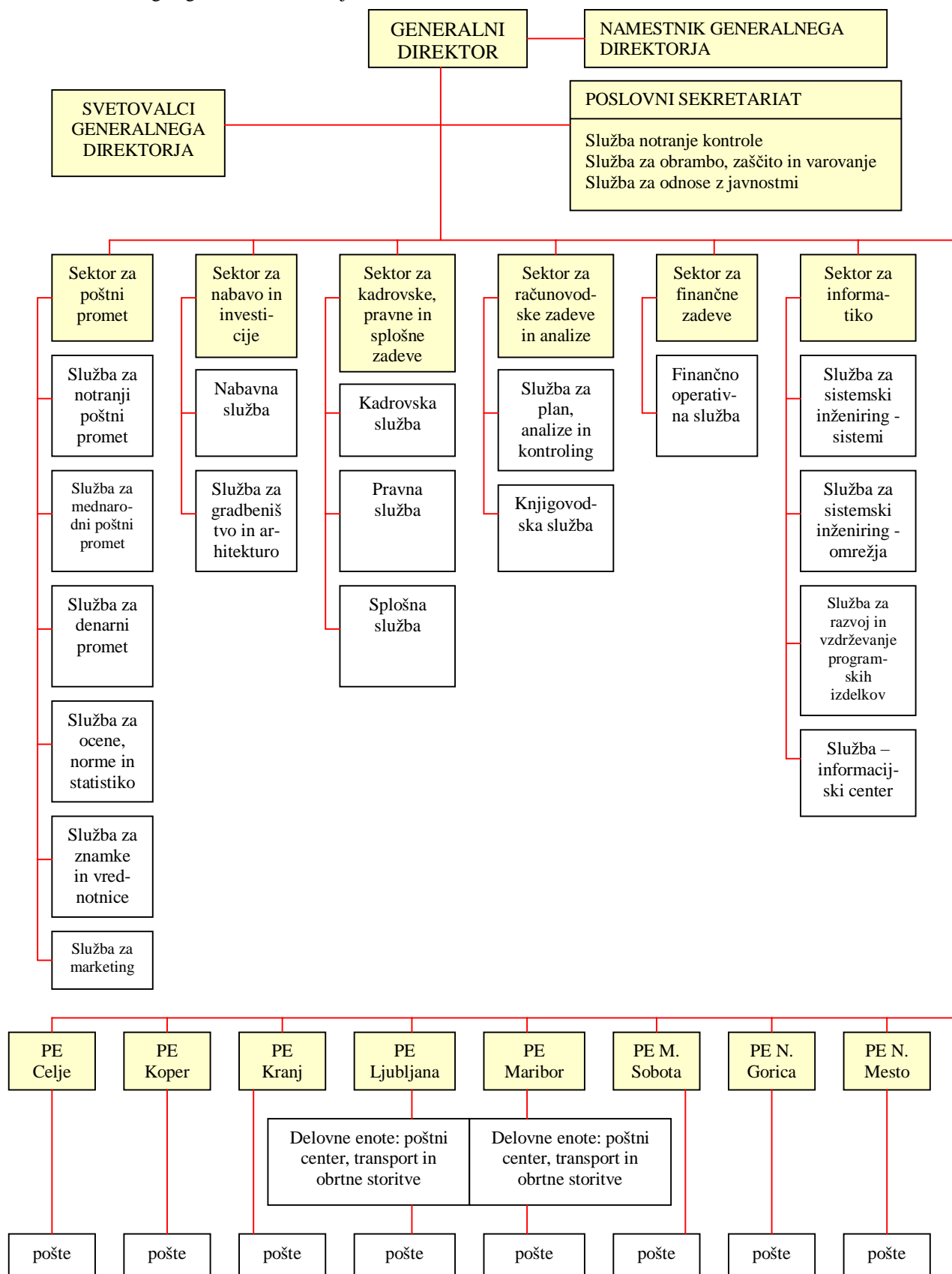
7.3. Dejavnost Pošte Slovenije

Po uredbi o ustanovitvi Pošte Slovenije, d.o.o. in sklepu o preoblikovanju Pošte Slovenije, d.o.o. v javno podjetje ter statutu javnega podjetja Pošta Slovenije, d.o.o. je dejavnost družbe opravljanje javnih poštних storitev, ki se zagotavljajo kot obvezna in neobvezna gospodarska javna služba v notranjem in mednarodnem prometu. Poleg teh Pošta Slovenije, d.o.o. za svoj obstoj opravlja še druge dejavnosti, določene s statutom (Letno poročilo 2000, str. 3).

7.4. Notranja organiziranost Pošte Slovenije

Javno podjetje Pošta Slovenije, d.o.o. sestavlja uprava družbe ter osem poslovnih enot: Celje, Koper, Kranj, Ljubljana, Maribor, Murska Sobota, Nova Gorica in Novo mesto. Za določena strokovna področja so na upravi družbe oblikovane posamezne službe ter šest sektorjev: za poštni promet, za nabavo in investicije, za kadrovske, pravne in splošne zadeve, za računovodske zadeve in analize, za finančne zadeve in za informatiko (Letno poročilo 2000, str.4).

Slika 4: Organigram Pošte Slovenije, d.o.o.

7.5. Slovensko poštno omrežje

Poštno omrežje mora biti organizirano tako, da je v omrežje vključen vsak kraj v državi. Poštno omrežje sestavljajo enote poštne omrežja: pošte, poštni centri, posebni organizacijski deli pošt in poštne centre ter sredstva poštne omrežja (Pravilnik o organizaciji poštne omrežja Republike Slovenije).

Slovensko poštno omrežje sestavljajo dostavne, okenske, sezonske in premične pošte ter izpostavljeni okenci, pismonoške postaje, poštne zbirnice, telegraf in poštni centri. Merilo za odpiranje pošt je število gospodinjstev v posameznem kraju. Leta 2000 je sestavljalo poštno omrežje v Sloveniji 550 poštne enote, od tega je bilo 480 (ali 87%) dostavnih pošt.

7.5.1. Gostota poštne omrežja

Gostoto poštne omrežja navadno merimo s površino ozemlja, številom prebivalcev in številom gospodinjstev na poštno enoto. Kazalci za Slovenijo so navedeni v spodnji tabeli.

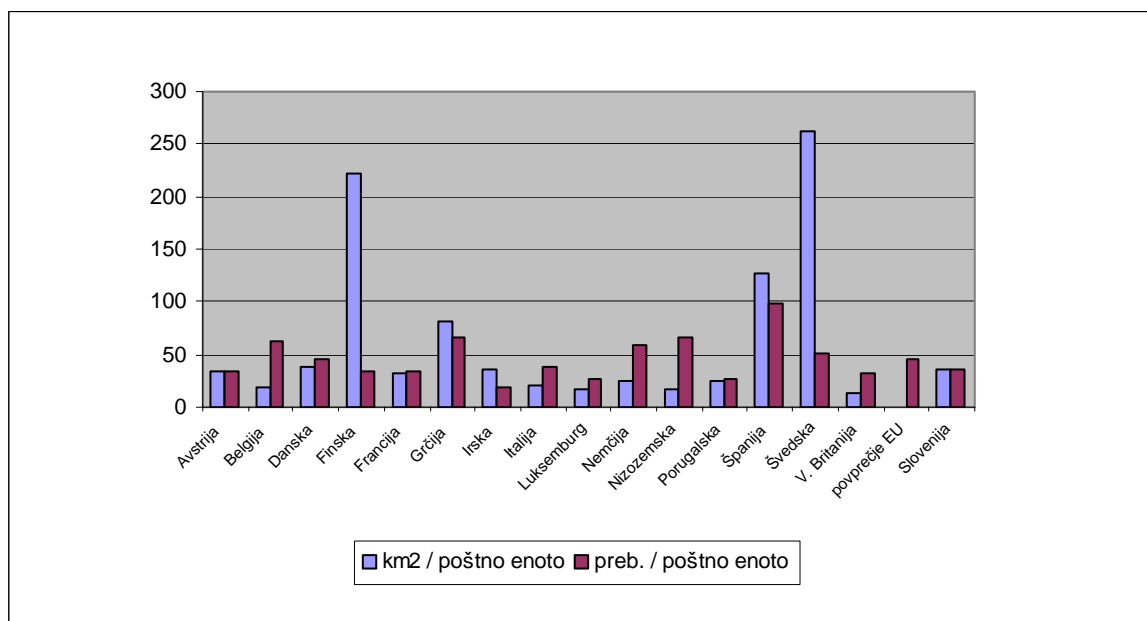
Tabela 2: Gostota poštne omrežja v Sloveniji v letih 1998, 1999 in 2000

Dejavnik	1998 (549 poštne enote)		1999 (552 poštne enote)		2000 (550 poštne enote)	
	Število	Na poštno enoto	Število	Na poštno enoto	Število	Na poštno enoto
Površina (km ²)	20.253	36,9	20.253	37,7	20.253	36,8
Prebivalci	1.982.603	3.611	1.985.557	3.597	1.990.272	3.619
Gospodinjstva	666.993	1.215	670.033	1.214	677.891	1.233

Vir: Letno poročilo 1999, str. 7 in Letno poročilo 2000, str. 7.

Za primerjavo so v spodnjem grafu prikazani tudi podatki o gostoti poštne omrežja v državah Evropske unije, merjeni s površino in številom prebivalcev na poštno enoto.

Slika 5: Gostota poštnega omrežja v državah Evropske unije in v Sloveniji, merjena s številom km² in s številom prebivalcev (v 10²) na poštno enoto

Vir: Letno poročilo 2000, str. 8.

Po številu km² na poštno enoto Slovenija ne zaostaja za razvitejšimi evropskimi državami. 10 držav Evropske unije ima gostejše poštne omeržje, Slovenija pa se lahko neposredno primerja z Avstrijo, Dansko, Francijo in Irsko. Sorazmerno visoko povprečje EU dvigujeta Finska in Švedska, ki imata veliko površino in redko naseljenost.

Tudi po številu prebivalcev na poštno enoto bi lahko Slovenijo uvrstili kar v Evropsko unijo. Le 7 držav Evropske unije ima, merjeno s tem kazalcem, gostejše poštne omrežje.

7.5.2. Pogostost dostave

Eden izmed kazalcev razvitosti poštnega omrežja je tudi pogostost dostave. Podatki za Slovenijo za leta 1998, 1999 in 2000 so prikazani v Tabeli 3.

Tabela 3: Pogostost dostave v Sloveniji v letih 1998, 1999 in 2000

Pogostost dostave (na teden)	1998		1999		2000	
	Prebivalci		Prebivalci		Prebivalci	
	Število	%	Število	%	Število	%
6-krat	1.334.225	67.3	1.368.221	68.9	1.384.094	69.5
5-krat	558.968	28.2	551.672	27.8	559.408	28.1
4-krat	4.492	0.2	4.492	0.2	3.080	0.2
3-krat	84.918	4.3	61.172	3.1	43.690	2.2
5- in 6-krat	1.893.193	95,5	1.919.893	96.7	1.943.502	97.6
Skupaj	1.982.603	100.0	1.985.557	100.0	1.990.272	100.0

Vir: Letno poročilo 1999, str. 12 in Letno poročilo 2000, str. 11.

Delež prebivalcev, ki so deležni dostave pošte 5- in 6-krat na teden, se vztrajno povečuje, in sicer predvsem zaradi povečevanja deleža prebivalcev v 6-krat tedenski dostavi.

7.5.3. Število sprejetih pošilk

Naslednji možen vidik mednarodne primerjave je število sprejetih pošilk na zaposlenega v poštne prometu in na prebivalca. Podatki za države Evropske unije in za Slovenijo za leti 1998 in 1999 so prikazani v Tabeli 4.

Tabela 4: Število sprejetih pošilk na zaposlenega v poštnem prometu in na prebivalca v državah Evropske unije in v Sloveniji za leti 1998 in 1999

Država	1998		1999	
	Število sprejetih pošilk		Število sprejetih pošilk	
	Na zaposlenega	Na prebivalca	Na zaposlenega	Na prebivalca
Avstrija	n.p.	n.p.	113.782	404
Belgija	96.660	346	105.528	367
Danska	66.137	318	68.167	329
Finska	84.119	305	113.891	396
Francija	112.672	436	114.928	443
Grčija	43.612	46	46.572	48
Irska	78.293	170	79.595	176
Italija	31.268	99	34.399	104
Luksemburg	116.016	340	116.815	336
Nemčija	113.636	244	128.931	261
Nizozemska	115.274	428	n.p.	n.p.
Portugalska	71.877	117	74.872	123
Španija	73.964	112	78.687	120
Švedska	113.277	503	113.277	503
Velika Birtanija	109.093	325	108.651	325
Povprečje EU	87.564	271	92.742	281
Slovenija	75.407	194	97.794	252

Vir: Letno poročilo 1999, str. 16 in Letno poročilo 2000, str. 15.

Upoštevana so sprejeta pisma, dopisnice, tiskovine, časopisi, priporočene pošiljke in vrednostna pisma v notranjem in mednarodnem prometu. Po številu sprejetih pošilk na zaposlenega v poštnem prometu je Slovenija še leta 1998 zaostajala za povprečjem držav Evropske unije, leta 1999 pa ga je že presejala. Po številu sprejetih pošilk na prebivalca pa je Slovenija v obeh letih zaostajala za evropskim povprečjem, vendar leta 1999 že manj kot leta 1998.

7.6. Storitve

Kot že rečeno, je dejavnost Pošte Slovenije, d.o.o. opravljanje javnih poštnih storitev, ki se zagotavljajo kot obvezna in neobvezna gospodarska javna služba v notranjem in mednarodnem prometu, poleg tega pa tudi izvajanje drugih dejavnosti – predvsem na

področju denarnih storitev, določenih s statutom. Pri tem obvezna gospodarska javna služba pomeni poštne storitve prenosa pisem mase do 100g¹¹ in dopisnic v notranjem in mednarodnem prometu (Zakon o poštah, Uradni list RS, št. 35/97).

7.6.1. Javne poštne storitve

Javne poštne storitve obsegajo:

- prenos navadnih pošiljk,
- prenos knjiženih pošiljk in
- posebne, dopolnilne in druge poštne storitve.

7.6.1.1. Navadne pošiljke

Za navadne pošiljke je značilno, da pošiljatelj praviloma ne prejme nobenega potrdila, da je pošiljko oddal, prav tako pa tudi naslovnik ne potrjuje vročitve pošiljke. Med navadne pošiljke prištevamo:

- navadne pisemske pošiljke:
 - pismo (Za pismo se šteje vsako pisno sporočilo v zaprtem ovitku, pa tudi vsaka druga pošiljka v zaprtem ovitku, ki ustreza predpisanim meram in masi. Pošiljka se tako šteje za pismo, če seštevek dolžine in širine ter morebitne višine ne presega 900 mm, pri čemer nobena od teh velikosti ne presega 600 mm, in če teža pošiljke ne presega 2 kg),
 - dopisnica (Je pošiljka z odprtim pisnim sporočilom, velika najmanj 140 x 90 mm in največ 162 x 114 mm. Med dopisnice prištevamo tudi razglednice),
 - tiskovina (Tiskovina je odprta pošiljka, ki vsebuje knjige, časopise, revije ali drug tisk. Masa tiskovine ne sme presegati 10 kg v domačem in 5 kg v mednarodnem prometu. Tiskovine so lahko naslovljene ali nenaslovljene; primera nenaslovljene tiskovine sta reklama in prospekt),
 - M vreča (Je pisemska pošiljka, ki jo isti pošiljatelj pošilja istemu naslovniku in vsebuje tiskovine, njena masa pa ne presega 30 kg),
 - odtis za slepe (Je odprta pošiljka, ki vsebuje tiskovino z znaki za slepe. Za velikost veljajo enake mere kot pri pismu, masa pa ne sme presegati 7 kg. Odtisi za slepe so oproščeni plačila poštnine),
 - letalska zalepka (Je pisemska pošiljka v mednarodnem prometu. To je list papirja, ki je zgiban na vseh robovih in zalepljen na vseh straneh in ne sme vsebovati priloge) in

¹¹ Omejitev 100g je novejšega datuma; veljati je začela 18. avgusta 2001. Pred tem je veljalo, da gospodarska javna služba zajema prenos pisem do 1000g in dopisnic ter telegrafskih sporočil. (Zakon o spremembi Zakona o poštah, Uradni list RS, št. 64/2001)

- navadni paket (Paket je zaprta pošiljka, v kateri je mogoče pošiljati pisna sporočila in predmete. Dolžina, širina in višina paketa vsaka posebej ne smejo presegati 150 cm, seštevek dolžine in obsega, merjenega na najširšem delu prečno, pa ne sme presegati 300 cm. Masa paketa praviloma ne sme presegati 30 kg. Navadni paket je primeren za pošiljanje nelomljivih predmetov in pisnih sporočil. Postopek oddaje je enak kot pri navadnem pismu; pošiljatelj ne dobi potrdila o oddaji, naslovnik pa ne potrdi vročitve paketa).

7.6.1.2. Knjižene pošiljke

Za knjižene pošiljke je značilno, da dobi pošiljatelj potrdilo, da je pošiljko oddal, naslovnik pa mora potrditi, da mu je pošta pošiljko vročila. Med knjižene pošiljke uvrščamo:

- priporočeno pisemsko pošiljko (Priporočeno se lahko pošljejo pismo, dopisnica, tiskovina, odtisi za slepe, letalska zalepka, obvezno pa se morajo poslati priporočeno sodno pismo, pismo v upravnem postopku, pismo v postopku zaradi prekrška in pisemske pošiljke za tujino, ki vsebujejo blago za carinjenje. Priporočena pisemska pošiljka je knjižena pošiljka; pošiljatelj dobi ob oddaji potrdilo, da je pošiljko oddal),
- vrednostno pismo (Je zaprta pošiljka z označeno vrednostjo. Namenjena je za pošiljanje vrednostnih predmetov, denarja, pomembnejših listin in pisnih sporočil. Njegova masa ne sme presegati 2 kg, mere pa so enake kot pri navadnem pismu),
- priporočeni in vrednostni paket (V zvezi z obsegom in težo veljajo enaka določila kot za navadni paket. Od vsebine pa je odvisno, za katero vrsto paketa se pošiljatelj odloči. Priporočeni paket pošljemo, kadar želimo potrdilo, da smo paket poslali, vrednostni paket pa izberemo, kadar pošiljamo vrednejše stvari),
- EMS pošiljko, poštno in telegrafsko nakaznico (EMS, Express Mail Service, je poštna storitev hitrega prenosa pošiljk. EMS pošiljka lahko vsebuje predmete in pisno sporočilo, EMS pošiljka z označeno vrednostjo pa tudi denar in vrednostne papirje. Določila glede mase in velikosti so enake kot za navaden paket. Nakaznica pa je najprimernejša oblika za pošiljanje denarja. To storitev opravlja Pošta Slovenije v domačem in mednarodnem prometu s tistimi državami, s katerimi je sklenjen poseben sporazum. Razlika med poštno in telegrafsko nakaznico je v hitrosti prenosa nakazila; prenos je hitrejši v primeru telegrafske nakaznice, saj se le-ta prenaša s telekomunikacijskimi napravami za razliko od poštne nakaznice, ki se prenaša s poštnimi prometnimi sredstvi) in
- telegrafsko sporočilo.

7.6.1.3. Posebne poštno storitve

Za posebne poštno storitve je značilno, da pošiljatelj ob oddaji pošiljke zahteva poseben način prenosa pošiljke. Med posebne poštno storitve štejemo prednostno pisemsko pošiljko, nujno pošiljko, pisemsko pošiljko s plačanim odgovorom, vročitev pisemske pošiljke osebno naslovníku, pošiljko s povratnico, odkupno pošiljko, letalsko pošiljko, pazljivejše ravnanje s paketom, poštno ležečo pošiljko, telegrafsko sporočilo z obvestilom o času vročitve, telegrafsko sporočilo, ki se vroča določenega dne in telegrafsko sporočilo z dodatkom.

7.6.1.4. Dopolnilne in druge poštno storitve

Dopolnilne poštno storitve so storitve, s katerimi pošiljatelj po oddaji pošiljke, vendar pred njeno vročitvijo, zahteva spremembo prenosa pošiljke (na primer spremeni ali dopolni naslov na pošiljki) oziroma s katerimi naslovník pred vročitvijo pošiljke zahteva poseben način vročitve (na primer zahteva, da se pošiljka vroči le njemu osebno) (Pravilnik o splošnih pogojih za opravljanje poštnih storitev).

Druge poštno storitve pa so storitve, ki jih opravlja pošta na pošiljateljevo ali naslovníkovo zahtevo ali brez nje v zvezi s prenosom pošiljk. Tako lahko pošta opravi poizvedbo o pošiljki, odobri uporabo poštnega predala, opravi pregled pošiljke zaradi varnosti in zaščite in podobno (Pravilnik o splošnih pogojih za opravljanje poštnih storitev).

7.6.1.5. Mednarodne poštno storitve

Poleg navedenih storitev opravlja Pošta Slovenije tudi storitve v okviru mednarodnega poštnega prometa. Služba za mednarodni poštni promet Pošte Slovenije, d.o.o. pokriva naslednja področja:

- mednarodni transport,
- mednarodno poizvedovanje,
- mednarodni obračun in
- mednarodno sodelovanje.

Mednarodni transport poštnih pošiljk, poslanih iz Slovenije v tujino in obratno, poteka preko izmenjalne pošte v Ljubljani. Prenos poštnih pošiljk v tujino poteka:

- površinsko (z najbližjimi sosednjimi državami, in sicer vsak dan, razen ob nedeljah),
- SAL (letalski prenos pošiljk z zmanjšano prednostjo ter kombinacija površinskega in letalskega transporta, in sicer dva- do trikrat tedensko) in

- letalsko (v glavnem prek Züricha, in sicer vsak dan).

Pošta Slovenije odpravlja poštno pošiljke v več kot 200 držav.

Mednarodno poizvedovanje je na voljo uporabnikom, kadar naslovnik ni prejel pošiljke in ni bila vrnjena pošiljatelj, kadar je pošiljka poškodovana oziroma uničena ali v primeru zmanjšanja vsebina pošiljke. Poizvedbe so možne za vse pošiljke, ki so bile poslone iz Slovenije v tujino oziroma obratno.

Mednarodni obračun pomeni spremljanje podatkov o fizičnem prometu pisemskih in paketnih pošiljk ter podatkov o telegrafskem prometu. Na osnovi teh podatkov pošilja Služba za mednarodni poštni promet tujim poštnim upravam tromesečne račune, ki izkazujejo le količine prejetih pošiljk. Končni račun izstavi tista poštna uprava, ki je prejela več poštnih pošiljk, kot jih je sama odpravila v drugo državo.

Mednarodno sodelovanje zajema širok spekter dejavnosti v mednarodnem poštnem merilu. Sem sodijo določena področja uravnavanja mednarodnih poštnih in drugih predpisov ter določil, raziskava, razvoj in uporaba novih mednarodnih poštnih storitev, sodelovanje s tujimi poštnimi upravami in mednarodnimi poštnimi organizacijami.

7.6.2. Denarne storitve

Pošta Slovenije izvaja denarne storitve tako v domačem kot tudi v mednarodnem prometu.

7.6.2.1. Denarne storitve v domačem prometu

V domačem prometu opravlja Pošta Slovenije naslednje storitve:

- storitve plačilnega prometa (Pošta Slovenije nudi svojim uporabnikom na vseh poštah možnost gotovinskih vplačil na žiro in tekoče račune s položnico ter gotovinska izplačila fizičnim osebam z žiro računov pravnih oseb s plačilom provizije),
- storitve za poslovne banke (Komitenti precejšnjega števila bank lahko na vseh poštah v Sloveniji opravijo plačilo na hranilno vlogo, izplačilo iz hranilne vloge, izplačilo iz tekočega računa in vpis naloga za vpis v hranilno knjižico) in
- ostale pogodbene storitve (izplačilo davka na dodano vrednost, odkup delnic za Borzno družbo Poteza d.d.)

7.6.2.2. Denarne storitve v mednarodnem prometu

Vse pošte odkupujejo garantne čeke iz petih držav (Luksemburg, Nizozemska, Belgija, Francija in ZR Jugoslavija). Možno je tudi izplačilo mednarodnih nakaznic iz večine držav Evropske unije in še iz nekaterih drugih držav ter vplačilo mednarodnih nakaznic (velja za nekaj manj držav). Poleg tega vse pošte v Sloveniji sprejemajo in vročajo odkupne pošiljke iz Avstrije, Danske, Španije, Hrvaške in Češke.

7.7. Poslovanje Pošte Slovenije

7.7.1. Poštni prihodki

Za predstavo o tem, kolikšen delež prihodkov Pošte Slovenije prinašajo posamezne vrste storitev, ki jih podjetje ponuja, navajam podatke v Tabeli 5.

Tabela 5: Deleži prihodkov iz posameznih vrst poštnih storitev v skupnih prihodkih od prodaje storitev¹² podjetja Pošta Slovenije, d.o.o. v letih 1998, 1999 in 2000 (v 000 SIT)

Prihodki	1998		1999		2000	
	SIT	%	SIT	%	SIT	%
POŠTNI PRIHODKI	18.633.246	82,8	20.876.226	81,9	23.320.858	80,9
Prihodki od pisemskih storitev	11.061.015	49,1	12.608.700	49,5	15.112.080	52,5
Prihodki od časnikov in časopisov	1.396.584	6,2	1.769.749	6,9	1.347.327	4,7
Prihodki od paketnih storitev	831.636	3,7	1.240.569	4,9	1.589.890	5,5
Prihodki od poštno nakazniških storitev	232.548	1,0	237.393	0,9	223.148	0,8
Prihodki od storitev za PBS	1.871.601	8,3	2.020.942	7,9	1.992.305	6,9
Prihodki od storitev plačilnega prometa	2.747.485	12,2	2.583.376	10,1	2.742.534	9,5
Prihodki od storitev za poslovne banke	492.377	2,2	415.496	1,6	313.574	1,1
PRIHODKI OD EMS STORITEV	41.049	0,2	68.426	0,3	85.358	0,3
PRIHODKI OD TELEGRAFSKIH STORITEV	730.833	3,2	827.712	3,2	772.379	2,7
PRIHODKI OD TELEFONSKIH STORITEV	737.154	3,3	510.215	2,0	160.213	0,6
PRIHODKI OD OSTALIH POŠTNIH STORITEV	1.073.507	4,8	1.998.493	7,8	3.392.363	11,8
PRIHODKI OD OSTALIH STORITEV	1.209.086	5,4	1.198.534	4,7	1.076.690	3,7
SKUPAJ PRIHODKI OD PRODAJE STORITEV	22.505.875	100	25.479.606	100	28.807.862	100

Vir: Letno poročilo 1999, str. 39 in Letno poročilo 2000, str. 29.

Iz navedenih podatkov je vidno bistveno povečanje skupnih prihodkov od prodaje storitev. V grobem lahko rečemo, da so se le-ti povečali predvsem zaradi povečanja prihodkov od

¹² Namen tabele je prikazati, koliko posamezne vrste poštnih storitev prispevajo k prihodkom od prodaje storitev, zato prihodki od financiranja in izredni prihodki niso upoštevani.

ostalnih poštних storitev, in sicer prodaje trgovskega blaga in srečk, ter zaradi povečanja prihodkov od paketnih storitev, za nekaj manj pa so se povečali tudi prihodki od pisemskih storitev in storitev EMS. Zmanjšali so se le prihodki storitev za poslovne banke in telefonskih storitev. Za prvo zmanjšanje sta kriva širitev mreže bankomatov in uvedba vedno večjega števila plačilnih kartic, vzrok drugega zmanjšanja pa je porast mobilne telefonije. Za časopisne in poštne nakazniške storitve, storitve za PBS, storitve plačilnega prometa in ostale storitve pa lahko ugotovimo, da so njihovi prihodki ostali bolj ali manj nespremenjeni, čeprav se na primer nekatere časopisne hiše odločajo za lastno distribucijo, predvsem v mestih.

7.7.2. Poslovni izid

Zaradi že omenjenega zakonsko določenega financiranja Pošte Slovenije s strani Telekoma v obdobju od leta 1995 do leta 1999 v Tabeli 6 navajam podatke o dobičku ali izgubi Pošte Slovenije od leta 1995 dalje.

Tabela 6: Poslovni izid podjetja Pošta Slovenije v letih od 1995 do 2000 (v 000 SIT)

	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Čisti dobiček / čista izguba poslovnega leta	78.239	-535.815	929.948	-615.420	359.159	-331.171

Vir: Letno poročilo 1995, 1996, 1997, 1999 in 2000.

Kot rečeno, je bilo delovanje poštne dejavnosti pred letom 1995, torej v času skupnega podjetja za poštno in telekomunikacijsko dejavnost, še možno predvsem zaradi prelivanja sredstev med obema dejavnostima. Omenjeno zakonsko določilo je bilo torej sprejeto z namenom preprečiti, da bi Pošta Slovenije kot samostojno podjetje poslovala z izgubo. Podatki v gornji tabeli pričajo o tem, da je bil namen le delno dosežen. Pošta Slovenije je namreč v letih od svojega nastanka do leta 2000 poslovala zdaj uspešno, zdaj neuspešno, in to ne glede na to, ali je prejemale sredstva s strani Telekoma ali ne. Ponuja se torej sklep, da podjetje ni dobro izkoristilo finančne pomoči. Verjetno pa je tako slabim poslovnim izidom botrovala predvsem neustrezna cenovna politika. Dokaz za to trditev najdemo v dejstvu, da je Pošta Slovenije leta 1999 iz naslova izvajanja javne gospodarske službe ustvarila dobre tri milijarde izgube, iz naslova drugih dejavnosti pa tri in pol milijarde dobička. Kot je zapisano v razdelku 7.9. o cenah, ima podjetje vpliv le na cene storitev, ki so odprte za konkurenco. Takšnih storitev je sicer vedno več, saj se dejavnost postopno liberalizira. Očitno pa je delež storitev, ki sodijo v obvezno gospodarsko javno službo, tolikšen, da je vpliv vlade na cene poštne storitve še prevelik. Ker ima podjetje na višino cen in s tem na prihodke relativno malo vpliva – čeprav se le-ta postopno le povečuje,

mora, če želi poslovati bolj ekonomično, vplivati zlasti na odhodke, kar pomeni predvsem zniževati stroške in varčevati. Sem ter tja pa podjetje rešijo pred izgubo tudi izredni dogodki, kot na primer v letu 1999 poplačilo trejatev iz naslova neplačanih najemnin s strani Telekoma v višini 694 milijonov SIT in prodaja poslovnih prostorov v višini 487 milijonov SIT (Letno poročilo 1999, str. 39 in 40).

7.7.3. Izbrani kazalci poslovanja

V tem razdelku v Tabeli 7 navajam nekatere podatke, ki kažejo, kako uspešno je podjetje pri svojem poslovanju. Izmed temeljnih treh kazalcev uspešnosti poslovanja, produktivnosti, ekonomičnosti in donosnosti, navajam donosnost poslovanja kot kazalec, ki ima veliko izpovedno moč in je hkrati tudi glavni cilj podjetja, kar pomeni, da podjetje skuša z danimi sredstvi doseči čim večji rezultat oziroma dani rezultat s čim manj sredstvi.

Poleg donosnosti pa navajam tudi podatke o stanju financiranja, iz katerih dobimo informacijo o finančni varnosti podjetja. Ti kazalniki so:

- delež kapitala v virih sredstev (stopnja kapitaliziranosti),
- delež dolgov v virih sredstev (stopnja zadolženosti) in
- razmerje med dolgovi in kapitalom (kazalnik finančnega vzvodja).

Tabela 7: Izbrani kazalci poslovanja podjetja Pošta Slovenije v letih 1998, 1999 in 2000

Kazalec	1998	1999	2000
(1) Dobiček / Izguba (v 000)	**	359.159	-331.171
(2) Povprečna sredstva* (v 000)	**	46.510.683,5	50.782.902,5
(3=1/2) Donosnost	**	0.008	-0.007
(4) Kapital (v 000)	39.377.512	42.729.362	46.201.105
(5) Dolgovi (v 000)	5.100.605	5.813.294	6.839.044
(6) Skupaj viri sredstev (v 000)	44.478.117	48.542.656	53.040.149
(7=4/6) Delež kapitala v virih sredstev	0.89	0.88	0.87
(8=5/6) Delež dolgov v virih sredstev	0.11	0.12	0.13
(9=5/4) Dolg / Kapital	0.13	0.14	0.15

* Povprečno stanje sredstev izračunamo iz stanja sredstev na začetku in stanja sredstev na koncu poslovnega leta, pri čemer je na primer stanje sredstev na začetku leta 1999 enako stanju sredstev na koncu leta 1998.

** Za leto 1998 donosnosti ni bilo mogoče izračunati zaradi manjkajočega podatka o stanju sredstev konec leta 1997.

Vir: Letno poročilo 1999, str. 41 in 42; Letno Poročilo 2000, str. 32 in 33.

Donosnost sredstev je opredeljena kot razmerje med dobičkom in sredstvi podjetja. Podatki v tabeli povedo, da je Pošta Slovenije leta 1999 poslovala rentabilno oziroma donosno, saj je na 100 tolarjev vloženih sredstev ustvarila 0,8 tolarjev dobička, leta 2000 pa je poslovala nedonosno, saj je na 100 tolarjev vloženega kapitala ustvarila 0,7 tolarja izgube.

Za delež kapitala velja, da naj bi bil vsaj polovico vseh virov sredstev; višji kot je, bolj je podjetje finančno varno. Podatki kažejo, da je imela Pošta Slovenije v letih 1998, 1999 in 2000 v strukturi vseh virov financiranja blizu 90% lastnega kapitala. Glede na omenjeni kriterij v zvezi z deležem kapitala je struktura virov financiranja v vseh treh letih izredno ugodna.

Iz kazalnika finančnega vzvodja pa vidimo, kakšno je razmerje med dolgovi in kapitalom; manjši kot je ta kazalnik, manjši je delež dolgov med viri financiranja, k čemer podjetja tudi težijo. Prevelika zadolženost namreč lahko ogrozi poslovanje podjetja, saj odplačevanje dolgov pomeni veliko breme, po drugi strani pa podjetje le v omejeni meri gradi svoj razvoj na lastnih virih. Zaradi nizke vrednosti kazalnika finančnega vzvodja ocenjujem stanje Pošte Slovenije za vsa tri leta kot ugodno. Podjetje je namreč imelo v povprečju med 13 in 15 tolarjev dolga na 100 tolarjev kapitala.

7.8. Konkurenca Pošti Slovenije

Delitev podjetij na tista, ki predstavljajo za Pošto Slovenije konkurenco na področju hitre pošte v notranjem prometu, in na tista, ki pomenijo konkurenco v mednarodnem prometu, skorajda ni smiselna, saj so redka podjetja, ki so se omejila na ekspresno dostavo pošilk znotraj Slovenije. Tudi če so v začetku poslovala le znotraj državnih meja, je večina izmed njih svojo dejavnost že razširila, če ne dlje, pa vsaj na nekatere sosednje države, predvsem na Hrvaško ter Bosno in Hercegovino.

7.8.1. Business Express

Podjetje Business Express, d.o.o. je specializiran kurirski servis, ki deluje od leta 1993 in dostavlja dokumente in blago po Ljubljani in Mariboru ter po Sloveniji. Ponudba podjetja zajema:

- dostavo dokumentov in blaga po Ljubljani ali Mariboru ter po Sloveniji (storitev je predvsem primerna za podjetja, saj omogoča prevzem in dostavo najrazličnejšega gradiva, od jutranje pošte in nakupa pisarniškega materiala do plačilnih nalogov in nakazil v tujino),

- takojšnja dostavo "na klic" po Ljubljani in Mariboru ter kamorkoli v Sloveniji (ta storitev je uporabljena najpogosteje; dostavo po Ljubljani ali Mariboru izvedejo v 1 uri),
- prevoz in dostavo blaga do teže 1600 kg ali volumna 12m³,
- predhodno terminsko dogovorjeno vsakodnevno dostavo in
- dostavo po načelu "prevzamemo danes - dostavimo jutri" (Džamdžič, 1999, str. 21; Zastoj dostava, 2001 [URL: <http://www.business-express.si/>]).

7.8.2. City Express

Podjetje City Express, d.o.o. je začelo opravljati svojo dejavnost leta 1991 kot prvo kurirsko podjetje v Sloveniji. Tega leta je odprlo prvo pisarno v Ljubljani, leta 1997 drugo v Celju in leta 1999 tretjo v Mariboru. Podjetje je najprej prevažalo pisma in pakete, od leta 1993 ponuja tudi storitve, povezane s plačili na Agenciji za plačilni promet, bančnimi storitvami, prenosom dokumentacije in poštnimi storitvami. Poleg tega je leta 1993 dobilo potrebno računalniško opremo in razvilo informacijski sistem CATANIA za spremljanje pošilk od predaje do prevzema, leta 1999 pa je dobilo dovoljenje za dostavljanje sodnih pisanj Okrožnega sodišča v Ljubljani (postalo je pooblaščen vročevalec). Velika priložnost se je podjetju ponudila z razvojem elektronske trgovine, saj sedaj dostavlja tudi blago, naročeno preko interneta. Leta 2000 je podjetje pričelo s sprejemanjem naročil preko interneta. Poleg tega podjetje enkrat tedensko opravlja letalski prevoz pošilk na relaciji Ljubljana – Sarajevo. Posebnost podjetja je način plačevanja; stranke namreč plačujejo s kuponi. Vrednost kupona je 719,95 SIT za pravne osebe oz. pogodbene stranke in 892,50 SIT za fizične osebe oz. individualna naročila brez pogodbe. Podjetje postopno ukinja kupone in prehaja na sistem mesečnih računov (Džamdžič, 1999, str. 21; Zgodba podjetja City Express, 2001 [URL: <http://www.cityexpress.si/>]).

7.8.3. M-Ekspress

Podjetje M-Express ponuja storitve hitre dostave paketov od leta 1994. Po nekaterih ocenah znaša njegov tržni delež nekaj več kot petino. Podjetje nudi storitve prevoza paketnih pošilk po Sloveniji in tudi v tujini, predvsem na Hrvaškem ter v Bosni in Hercegovini. Za pošiljke kjerkoli po Sloveniji velja, da jih prejemnik dobi naslednji dan, za tujino pa je rok dostave nekoliko daljši. Podjetje slovi po visoki kakovosti storitev, njegove cene pa so za približno 15 % višje glede na konkurenco. Podjetje ima v primerjavi s konkurenco, če seveda odštejemo Pošto Slovenije, tudi veliko število poslovnih enot (sedem), kar mu omogoča hitro in usklajeno poslovanje (Džamdžič, 1999, str. 21; Pavlin, 2000, str. 16).

7.8.4. Slovenske železnice

Tudi Slovenske železnice ponujajo v okviru storitev v tovornem prometu prevoz malih pošilk pod blagovno znamko SŽ-Ekspres. Organizacija dela SŽ-Ekspresa omogoča distribucijo malih pošilk po Sloveniji po načelu "danes do 17:00 prevzeto, jutri do 12:00 predano kjerkoli v Sloveniji". Organizirajo hitro dostavo pošilk skupne teže do 3500 kg in dolžine do 6 metrov na območju Slovenije v roku 24 ur ter tudi v Evropi in celo širše po svetu. Podjetje kombinira prevoz po železnici in po cesti (Džamdžič, 1999, str.21).

Prevoz malih pošilk v notranjem prometu vsebuje po osnovnem programu:

- zbiranje in distribucijo pošilk po sistemu od vrat do vrat,
- prevoz med zbirnimi centri in
- dostavo od zbirnega centra do končnega prejemnika,

po dodatnem programu pa tudi:

- zbiranje in skladiščenje carinskih pošilk v carinskem skladišču in
- izvedbo posebnih logističnih storitev (skladiščenje blaga, prevoz matičnih blagovnih enot do zbirnih centrov, vodenje skladiščnih evidenc zalog, specialna naročila komitentov).

Glavne zahteve uporabnikov v mednarodnem prometu pa podjetje rešuje z organizacijo transporta v/iz katerekoli evropske države v sodelovanju s tujimi poslovnimi partnerji. V mednarodnem prometu podjetje ponuja:

- prevoz od pošiljatelja v tujini do prejemnika v Sloveniji in obratno,
- organizacijo carinskih postopkov in skladiščenje blaga v lastnem carinskem skladišču (Ekspres, 2001, [URL: http://www.slo-zeleznice.si/new/SLO/menu2/meni_sz.htm]; Pavlin, 2000, str. 16).

7.8.5. DHL

Ameriško podjetje DHL Worldwide Express je vodilno mednarodno podjetje za ekspresno dostavo pošilk. Ustanovili so ga Adrian Dalsey, Larry Hillblom in Robert Lynn (D, H in L, od tod ime podjetja) leta 1969, ko so z ekspresno dostavo od vrat do vrat med San Franciscom in Honolulujem zasnovali novo industrijsko panogo. V naslednjih letih je podjetje širilo svojo dejavnost, najprej v nekatere dele Azije in v Avstralijo, leta 1973 pa tudi v Evropo.

V Sloveniji je podjetje DHL pričelo poslovati leta 1984, leta 1990 pa je pričelo poslovati kot samostojno podjetje in ima v Sloveniji največji tržni delež (v letu 1999 je znašal okrog 70%). Leta 1999 je ustvarilo za skoraj 950 milijonov tolarjev prometa, od tega največ -

blizu 60% - z dostavo paketov, preostanek pa z dostavo dokumentov. Podjetje DHL ponuja mednarodno ekspresno dostavo dokumentov, pisemskih in paketnih pošiljk. Poleg tega lahko slovenski uvozniki v okviru storitve Import Express prejema pošiljke iz tujine. Pošiljke so zavarovane v vrednosti 100 ameriških dolarjev, lahko pa jih stranka tudi sledi po internetu. Vse DHL pošiljke prispejo na cilj v nekaj dneh (Džamdžič, 1999, str. 22; Pavlin, 2000, str. 14; DHL : Slovenija - storitve in DHL: Slovenija - DHL-ova zgodovina [URL://www.dhl.si/using/serv.html]).

7.8.6. UPS

Ameriško podjetje United Parcel Service (UPS) je bilo ustanovljeno leta 1907. V Sloveniji je pričelo poslovati leta 1989 - deluje v sestavi kopske Intereurope - in ima drugi največji tržni delež (22%) na področju hitre dostave mednarodnih pošiljk. Leta 1999 je ustvarilo skoraj 500 milijonov tolarjev prometa, od tega približno 60 odstotkov z dostavo paketnih pošiljk, 25 odstotkov z dostavo pisem in preostalih 15 odstotkov z dostavo dokumentov. Pošiljke so zavarovane do 100 ameriških dolarjev in jih je možno spremljati preko interneta (Džamdžič, 1999, str. 22; Pavlin, 2000, str. 14).

7.8.7. TNT

Kurirski servis Thomas Nationwide Transport (TNT) je bil ustanovljen leta 1946 v Avstraliji. Podjetje je vodilno na področju ekspresne dostave, logistike in mednarodne pošte na evropskem trgu in ima 100.000 zaposlenih v več kot 200 državah sveta. V Sloveniji deluje pod okriljem podjetja Adriacommerce, d.d. iz Kopra. Podjetje ima vsak dan letalsko povezavo s svetom, dvakrat tedensko pa cestno povezavo z Evropo. Nudijo tudi kurirski servis po Sloveniji. Pošiljke je mogoče spremljati preko interneta (Džamdžič, 1999, str. 22; TNT Main Page, 2001 [URL: <http://www.tnt.com>]).

7.8.8. Door-To-Door

Podjetje je bilo po podatkih iz leta 1999 prvo v Sloveniji po številu dostavljenih paketov, njegov delež pri hitri dostavi pošiljk v notranjem prometu pa je bil leta 1999 približno 25 odstoten (Pavlin, 2000, str. 16).

7.9. Cene

Po Zakonu o poštnih storitvah sodijo v pristojnost Vlade Republike Slovenije cene storitev obvezne gospodarske javne službe, v primeru poštnih storitev torej cene dopisnic in pisem

teže do 100g v notranjem in mednarodnem prometu). Pri oblikovanju teh cen se upoštevajo naslednja načela:

- soodvisnost med stroški, nastalimi s to vrsto storitev, in ceno za posamezno storitev,
- enakost cen za celo območje delovanja in za vse istovrstne uporabnike,
- takšna raven cen, da zagotavlja potrebna sredstva za razvoj poštnega omrežja in storitev ter
- primernost cen poštних storitev in njihova mednarodna primerljivost (Zakon o poštних storitvah, Uradni list RS, št. 73/94).

O cenah storitev, ki so odprte za konkurenco, odloča podjetje samo, in sicer odloča nadzorni svet Pošte na predlog generalnega direktorja. O cenah pogodbenih storitev pa odloča generalni direktor Pošte.

Cene poštних storitev v mednarodnem prometu se oblikujejo na podlagi mednarodnih priporočil, predvsem Svetovne poštne zveze, in bilateralnih mednarodnih pogodb ter na osnovi tranzitnih in terminalnih stroškov. Cene poštних storitev v mednarodnem prometu se usklajujejo tudi s spremembo vrednosti SDR (special drawing rights, posebne pravice črpanja) glede na tolar.

Izhodišča za korekcije cen so povzročeni stroški, povečani za del sredstev za akumulacijo, kot omejitev pa se upoštevajo cene primerljivih storitev konkurentov, ki pri tovrstnih storitvah nastopajo na slovenskem trgu. Pri storitvah, kjer so bila odstopanja večja, so se cene korigirale postopoma v večjih časovnih intervalih. Tako so se cene pisem in dopisnic v notranjem prometu v letu 1999 povišale trikrat, in sicer januarja, aprila in novembra, po 1 tolar, v letu 2000 pa marca za 1, julija za 2 in decembra za 3 tolarje.

8. SKLEP

Prestrukturiranje slovenskega gospodarstva je potrebno na vseh gospodarskih področjih, torej tudi na področju poštних storitev, kjer se nanaša predvsem na liberalizacijo in uvedbo konkurence v poštno dejavnost. Ko je Slovenija stopila na pot preobrazbe, je le-ta predstavljala zanjo precejšen izziv. Ne samo zato, ker je Slovenija (tudi na poštнем področju) zaostajala za razvitimi zahodnimi gospodarstvi, pač pa tudi zato, ker se je morala Pošta Slovenije potem, ko se je izteklo obdobje subvencioniranja njenega delovanja s strani Telekoma, postaviti na lastne noge.

Ugotovimo lahko, da Slovenija sledi državam Evropske unije. Do prvega premika je prišlo že leta 1994 s sprejetjem novega, slovenskega zakona, ki v precejšnji meri upošteva priporočila oziroma zahteve smernice Evropske unije. Predvsem pa je pomembna izvedena ločitev poštne in telekomunikacijske dejavnosti, pa tudi demonopolizacija poštних storitev je v teku; oži se namreč izbor storitev, ki jih kot obvezno gospodarsko javno službo izvaja izključno Pošta Slovenije. Tudi glede določanja cen poštних storitev velja pri nas podobno kot v evropskih državah: določanje cen storitev obvezne gospodarske javne službe, torej cen monopolnih storitev, ni v pristojnosti Pošte Slovenije, cene ostalih podjetij pa določa podjetje samo.

Slovensko poštno podjetje se sooča tudi z močno konkurenco na področju hitre pošte. Glede na to je več kot zadovoljivo dejstvo, da prihodki od paketnih storitev vztrajno rastejo. Na poslovanje podjetja pa pomembno vpliva tudi konkurenca na področjih drugih storitev; prihodki iz naslova telefonskih storitev upadajo zaradi vse večje uporabe mobilnih telefonov, prihodki od poštno nakazniških storitev se zmanjšujejo zaradi uvedbe drugih plačilnih dokumentov, prihodki od storitev za poslovne banke pa usihajo zaradi širitve mreže bankomatov in uvajanja vedno večjega števila plačilnih kartic.

V kolikšni meri se je torej Pošti Slovenije uspelo postaviti na lastne noge, je deloma že pokazal čas. Rezultati verjetno niso takšni, kot bi si jih vodstvo podjetja in nenazadnje tudi država želeli. Če pa upoštevamo katastrofalno stanje na področju poštne dejavnosti pred njeno ločitvijo od telekomunikacij, smo vsekakor lahko zadovoljni.

LITERATURA

1. Crew Michael A., Kleindorfer Paul R.: Regulation and the nature of postal and delivery services. Massachusetts: Kluwer Academic Publishers, 1993. 322 str.
2. Džamdžič Edin: Dostava paketa v ZDA v borih dveh dneh. Profit, Ljubljana, 15.12.1999, str. 21- 22.
3. Moussis Nicholas: Access to European Union, law, economics, policies. 7th edition. B.k.: Euroconfidentiel, 1997. 580 str.
4. Pavlin Cveto: Paketna dostava: Pogumni zasebniki širijo dejavnost. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 27.1.2000, str. 16.
5. Pavlin Cveto: Paketna dostava: Uničujoča konkurenca. Gospodarski vestnik, Ljubljana,

27.1.2000, str. 16.

6. Pošte imajo v številnih državah še vedno monopol. Dnevnik, Ljubljana, 20.3.2000, str. 1.

7. Urbanija Anamarija: Zastoj pri liberalizaciji poštnih storitev. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 22.6.2000, str. 38.

VIRI

1. About the UPU. [URL: <http://www.upu.int/upu/an/about.html>], 22.12.2000

2. About the UPU - History. [URL: <http://www.upu.int/upu/an/history.html>], 22.12.000

3. DHL: Slovenija - Storitve. [URL: <http://www.dhl.si/using/serv.html>], 19.9.2001

4. DHL: Slovenija - DHL-ova zgodovina [URL: <http://www.dhl.si/about/histor.html>], 19.9.2001

5. Directive 97/67/EC of the European Parliament and of the Council of 15 December 1997 on common rules for the development of the internal market of Community postal services and the improvement of quality of services, L 15/14, OJ 21.9.1998.

6. Ekspres. [URL: http://www.slo-zeleznice.si/new/SLO/menu2/meni_sz.htm], 19.9.2001

7. General list of UPU member countries and of territories included in the Union. [URL: http://www.upu.int/upu/AN/Pays_membres.html], 22.12.2000

8. How the Union is organized - Restricted unions. [URL: <http://www.upu.int/upu/an/rstunions.html>], 22.12.000

9. How the UPU is organized - The Union's bodies. [URL: <http://www.upu.int/upu/an/bi.html>], 22.12.2000

10. How the UPU is organized - The Union's bodies. [URL: <http://www.upu.int/upu/an/CA.html>], 22.12.2000

11. How the UPU is organized - The Union's bodies. [URL: <http://www.upu.int/upu/an/CEP.html>], 22.12.2000
12. How the UPU is organized - The Union's bodies. [URL: <http://www.upu.int/upu/an/CG.html>], 22.12.2000
13. How the Union is organized - The Union's finances. [URL: <http://www.upu.int/upu/an/finances.html>], 22.12.000
14. http://www.eu.int/comm/internal_market/en/postal/index.html
15. Letno poročilo 1995, Pošta Slovenije, d.o.o., Maribor, junij 1996.
16. Letno poročilo 1996, Pošta Slovenije, d.o.o., Maribor, junij 1997.
17. Letno poročilo 1997, Pošta Slovenije, d.o.o., Maribor, maj 1998.
18. Letno poročilo 1999, Pošta Slovenije, d.o.o., Maribor, maj 2000, 53 str.
19. Letno poročilo 2000, Pošta Slovenije, d.o.o., Maribor, junij 2001, 66 str.
20. Members in the alphabetical order. [URL: <http://www.upu.int/members/en/members.html#top>], 22.12.000
21. Pravilnik o splošnih pogojih za opravljanje poštних storitev
22. Predlog zakona o poštni dejavnosti - EPA 703 - prva obravnava; Poročevalec Državnega zbora RS, št. 26, str. 45.
23. Projects and activities - Cooperation to enhance postal development. [URL: <http://www.upu.int/upu/an/cooperation.html>], 22.12.2000
24. Projects and activities - Quality of service. [URL: <http://www.upu.int/upu/an/quality.html>], 22.12.2000
25. Projects and activities - Quality of Service Fund. [URL: <http://www.upu.int/upu/an/faqs.html>], 22.12.2000

26. Projects and activities - Technology. [URL: <http://www.upu.int/upu/an/technology.html>], 22.12.2000
27. Proposal for a European Parliament and Council Directive Amending Directive 97/67/EC with regard to the further opening to competition of Community postal services, COM (2000) 319 final, 30.5.2000.
28. The letter post in the domestic service. [URL: http://www.upu.int/statistics/AN/Introduction/smr_palint_texte.html], 22.12.2000
29. The letter post in the international service. [URL: http://www.upu.int/statistics/AN/Introduction/smr_palexp_texte.html], 22.12.2000
30. The UPU as a UN specialized agency. [URL: <http://www.upu.int/upu/an/un.html>], 22.12.2000
31. TNT Main Page. [URL: <http://www.tnt.com>], 19.9.2001
32. Zakon o Pošti Slovenije (Uradni list RS, št. 73/94).
33. Zakon o poštnih storitvah (Uradni list RS, št. 35/97).
34. Zakon o spremembi zakona o poštnih storitvah (Uradni list RS, št. 64/2001).
35. Zastonj dostava. [URL: <http://www.business-express.si/>], 19.9.2001.
36. Zgodba podjetja City Express. [URL: <http://www.cityexpress.si/>], 19.9.2001.